

apΘkrif

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

V. évfolyam, 2. szám
2012. nyár

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Szerkesztők

Tarcsay Zoltán (*próza*)

Torma Mária (*kritika*)

Erdei Tamás (*kép*)

veress dani (*kép*)

Reichert Gábor (*Apokrif Online*)

Spiritus rector

Fráter Zoltán

•

Munkatársak

Gál Soma (*szerkesztőségi asszisztens*)

Hegedűs Máté (*szerkesztőségi asszisztens*)

Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)

Steinhauser Vanda (*pr*)

Varjasi Szabolcs (*szöveggondozás*)

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 318 8350; (70) 578 3398

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.

Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent az ELTE BTK HÖK

Tudományos Bizottságának támogatásával

Copyright © 2012 Az Apokrif 2012/2. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Kerber Balázs	
<i>Kék levegő</i>	6
Tóth Alexandra	
<i>Átöntve • Félszabad vers</i>	8
Falvai Mátyás	
<i>Cso-cso-szán zoknijá</i>	10
Tinkó Máté	
<i>Szabad versenyek</i>	19
Evellei Kata	
<i>Koreográfia csöndre • Még egyszer, utolszor • Szabadtér</i>	21
Takács Nándor	
<i>Égőv • Víz</i>	28
Gál Soma	
<i>Az aranyfácán tollai</i>	29
Mesterházy Fruzsina	
<i>Ha egy anyag kihasad • Fejlövés • Nehéz kő</i>	41
Braun Barna	
<i>Férfinék maradni</i>	43
Bognár Péter	
<i>Kokain száll a spanyol levegőben</i>	46
Papp-Für János	
<i>a csirkepaprikás és az újjáépített állomás</i>	48
Borda Réka	
<i>Flörtölés a borospohárral • Konklúzió • Tizenegy parancsolat • Nyisd ki az ablakot</i>	50
Sós Dóra	
<i>A Hesperidák almái</i>	52

Látószög

- Tinkó Máté** • *Egyre tisztul, egyre piszkosabb*
(Sós Dóra novellájáról) 56
- veress dani** • *Tárgyak a három és feledik emeletről*
(Négy Gaál József-tanítvány) 59

Látótávolság

- Szarvas Melinda** • *Értékes tökéletlenség*
(Benedek Miklós: *Nem indul hajó*) 64
- Balogh Ákos** • *A líra esete a hátassal*
(Szöllősi Mátyás: *Állapotok, negyvenöt töredék*) 68
- Benedek Zsolt** • *Bőséges kisemmizés*
(Láng Zsolt: *Bestiarium Transylvaniae IV. A föld állatai*) 71

Illusztrációk

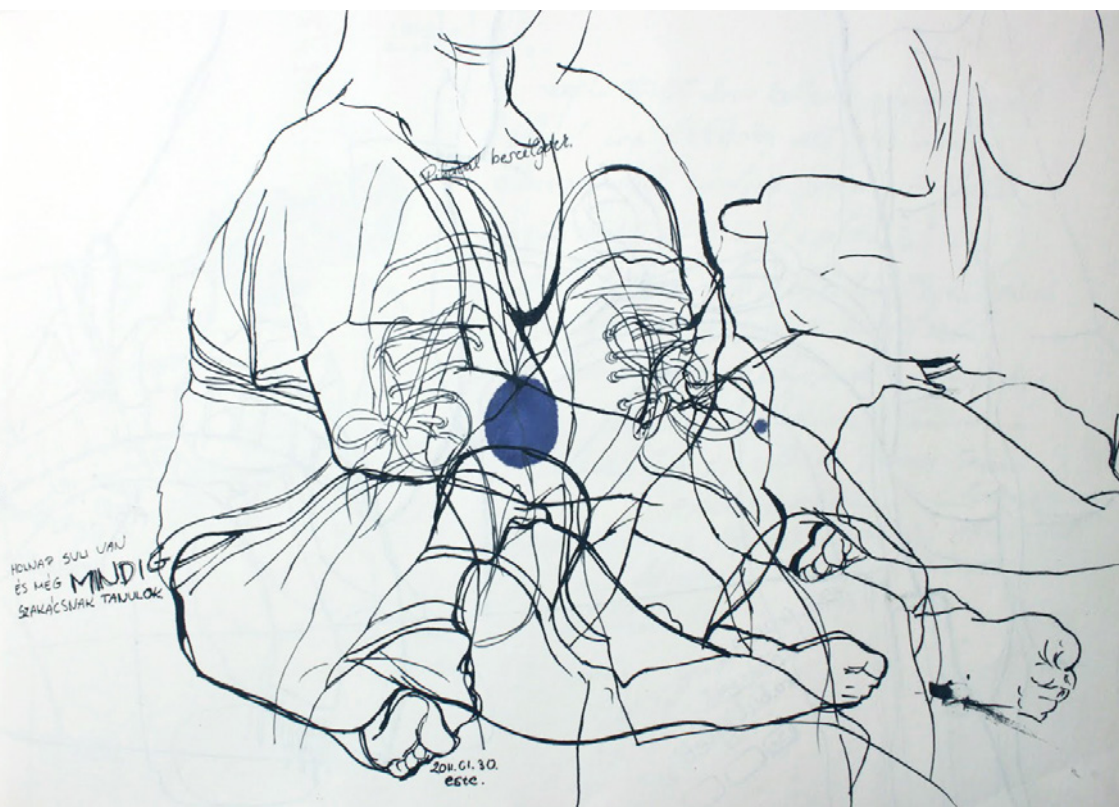
E számunkat Bánfi Brigitta, Kaliczka Patrícia, Lovas Dávid és Debreczeni Imre munkái illusztrálják.

Borító

Bánfi Brigitta: *Aki rég elveszett, az keresi még elveszettebben a támpontot* című grafikájának felhasználásával
(2009, akril, tus, papír, 60 × 80 cm)

Kék levegő

Arrébb húzódom, úgy teszek,
mintha nem lenne fontos,
majd előrébb lopakodom, de csak
annyira, hogy nyomban visszaléphessek.
Figyelem, hogy mikor veszik fel
egyre többen a kabátjukat. Ürülnek
a piros asztalok, elviszik a poharakat,
és mindenki, mintha szél kapna belé,
indul el. Ezt a szomorúságot vártam,
ami ilyenkor megüt. Akaratom
átváltozik ezzé az ideges járkálássá,
körülnézek, kitől köszönhetnék el,
hogy gyorsan lezárjam a mai estét.
Mint egy verseny, amiből ki akarok
szállni, de fél lábbal még bent vagyok,
nyugodtabban mozgok, mindent halogatok.
Megpróbálok felülni egy bárszékre,
de nehezen megy; a kabátom odasodródik
az üléspárnához. Csak félig sikerül
felülnöm, valahogy nem találom el
a jó pozíciót. Akkor mégis elkezd
hozzám beszélni a lány, de ha rám
néz, ugyanolyan ideges vagyok,
mint várakozáskor, és egy zöld
műanyagpohárra meredek a pulton.
Nézem, hogy beszéd közben hogyan
mozog, hogy mikor fog felállni,
indulni az ajtó felé, melyet, ha kinyit,
mintha halványan kékbe vonná a levegő
a helyiséget. Nem tudom, hol vagyok
hozzá képest ebben a beszélgetésben,
melynek foszlányai máris elenyésztek,
a nagy iramlásban, mikor már mind
megyünk, kint a szélben.

Bánfi Brigitta: *Krumplievők*, 2009
tus, 25 × 40 cm

Átöntve

Ön tündérré válhatna, érzi hiszen.
Itt minden lépésnek súlya van.
Felkapaszkodik az égbe minden hontalan...
A mennyet, a mennyet nézze folyton!
Lemegy a Nap, látja, a lépcsőkön kúszik.
Bebatikolja az eget az Isten.
Az egész világ festékpornban úszik.

Félszabad vers

Ha elmondanám, vérig sértene,
hogy mindehhez kicsi vagyok még,
nyúzott az arcom és folyton elbőgöm magam,
a kezemet már igencsak meg kéne műteni,
alig bírok cipekedni miatta.

Képzeld,
a sok idegtől rászoktam a fogcsikorgatásra,
tönkremegy az összes fogam, lukas lesz,
mint a pénztárcám, de miből csináltassam meg? –
a fogam
is otthagynom egy pohár borban

aztán elhatározom, hogy egy hétig hisztizek,
mint egy királylány,
azt üvöltöm, hogy nagy a seggem, iszonyat nagy,
csitítás nélkül akarok bőgni, elkenni a szemfestéket,
nem szállni fel a buszra,

baráti összejöveteleket akarok elrontani,
hogy miattam kelljen hazamenni,
követelőzni, telefont lecsapni –
csak egyetlen hétig.

De
erre, minthogy mennyi másra sem,
nem leszek képes,
mert én arra vagyok programozva,
hogy
bármilyen legyen is,
azért téged, téged csak,
mindörökké
amen.

Cso-cso-szán zoknijja

Pinkerton a láncdohányosok automatizmusával gyűjtött rá egy tigrisszofira, egy hajtásra itta ki agyoncukrozott feketéjét, egy újabb hajtás a langymeleg konyak, hogy végül sörrel hűtse égő nyelőcsövét. A kávé-konyak-cigi szocialista luxust idéző szentháromsága még tartotta magát a színház büféjében, csak a fiatalabb bonvivánok miatt tartott egy ideje a pultos márkás whiskeyket, hadd imponáljanak, bőven fizetőképességükön felül, a nedves szemű statisztalányoknak. A férfi amerikai nyakkendőjét és zsebes horgászmellényét Marci már ekkor is tolerálhatatlan divatbűnként könyvelte el, egyszerűen nem volt hajlandó fejet hajtani a praktikum előtt, ha e ruhadarabok előnytelenségét szemlélte. Pinkerton Toscával merült bazsalygósan intim beszélgetésbe, amelybe Biberach, a lézengő ritter talán szánt szándékkal avatkozott közbe vagy percenként, egy-egy egetverő tréfával. Alighanem versenyben volt Toscáért a jó öreg intrikus is. A balettos lányokkal inkább a zenészek társalkodtak. Kinyúlt XL-es pólókban veszett el filigrán testük, zsíros hajuk copfba fogva, lábukat maguk alá húzva kucorodtak egy-egy gallérnál és mandzsettánál kifényesedett, dohánybűzös frakkhoz, amely alól előtűnedezett az övvé pöndörödött haskötő, a sárgába hajló fehéríng és a locsolatlan szobanövényként kókadozó, műselyem csokornyakkendő. Marci régen leszámolt a légies tündérkéek illúziójával, különösen, mióta a Bohémélet jóképű Rodolfójától akként értesült, hogy a balettos csajok hihetetlenül sokat zabálnak össze-vissza, emiatt aztán lényegében szakadatlanul finganak. Könnyen lehet, hogy ez is egy volt a bennfentes, gonoszkodó színházi viccek közül, Marci azonban soha nem tudott ezután úgy tekinteni a táncosokra, mint a vágy ellenállhatatlan tárgyra. Az ő fejében, bármennyire érezte maga is, hogy ez nem teljesen fair, a következő képlet rögzült végérvényesen: balett + lány = fingás.

Marci afféle kabala volt a színházban, a rendező fia, en-nivaló férfigyerek, akit a színésznők nem győztek tapogatni, ölelgetni, meleg keblükre vonni, a férfiak pedig kiapadhatatlan humorforrásnak gondolták, hogy leereszkedő, atyai bratyizással kínálgassák viccből cigivel és szesszel, amit neki, legnagyobb sajnálatára, mindig vissza kellett utasítania, hiszen nem lehetett tudni, hogyan, mely úton jutna vissza apja fülébe a kihágás. Mágikus délutánokat, estéket töltött a színház exkluzív levegőjű tereiben, egy ideje már nem is számolta, hányszor látta tüdővészben kihunyni Mimi reszketeg lelkét, hányszor szedte rá Gianni Schicchi a mohó örökösöket, és hányszor oltotta ki a kés Cso-cso-szán életét. Hogy a Bohéméletet múlt hónapban levették a műsorról, különösen érzékenyen érintette, a darabot ugyanis pontosan tizenkétszer nézte meg egy bizonyos jelenet miatt, amelyben egy ledér hölgy félmeztelenül tűnik fel a színen, közszemlére téve lélegzetelállító, érett melleit. Marcinak, ha csak rágondolt, rögvest le kellett ülnie, nehogy feltűnjön bárkinek is a nadrágján kirajzolódó, árulkodó dudor. Görcsös felindultságot váltott ki belőle a folyosókon rihegve grasszáló szubrettek kacérsága is, akik előadás előtt és után, jelmezeikből félig már kihámozva magukat, szándékolt hanyagsággal mellőztek bizonyos, korántsem felesleges ruhadarabokat, kivillantva néhol egy-egy harapnivalóan izmos lábikrát, feszesen remegő, kerek hasat, gömbölyű, csillogó vállacskát, pihéktől borított hattyúnyakat. Az a gerjedelem azonban, amelyet e frivol kolleginák keltettek Marciban, nem is volt mérhető ahhoz a rajongáshoz, amellyel a fiú a színház primadonnája, a törékeny termetű Cso-cso-szán iránt viseltetett. A primadonna megközelíthetetlen volt számára, patetikus aggályossággal őrizte a két lépés távolságot a színház alacsonyabb kasztbéli tagjaitól. Külön öltözött tartatott fenn, nem vegyült a büfé izzadtságszagú népével, nem pletykálódott a dohányzóban, és nem flörtölt a gyűrött, vidéki Jávor Pálokkal. Az előadás kezdete előtt néhány perccel lépett ki öltözőjéből, talpig gésajelmezben, hófehérre masz-

kírozva, és olyan egyenletes, puha léptekkel haladt a színpad felé, mintha nem is gyalog menne, hanem egy kis láthatatlan kocsin tolná valaki. Varázslatos levegő ölelte körül, amelyben egyrészt a púder és parfüm illata fonódott egybe, másfelől a tragikus hősnő méltósága, az anya és a szerető gyengédsége. A színlapról Marci már rég kinézte valódi nevét, valóságos megszállottjává vált Járai Jolánnak. Órákat töltött el az alagsori öltözők folyosóján kihelyezett, régi plakátok bogarászásával, kereste, miben játszott vezető szerepet a körülrajongott díva, elképzelte, hogyan ragyoghatott Violettaként, Toscaként vagy Leonóraként. Titkon arról ábrándozott, hogy a Cso-cso-szán gyermekét alakító kisfiú egyszer majd megbetegszik, és valakinek eszébe jut, hogy őt küldjék helyette színpadra, így majd őt öleli magához, az ő arcát becézgeti kedvesen, neki énekli utolsó szavait, mielőtt bekötné Marci szemét egy selyemkendővel, hogy az ne lássa, miként végez magával. Tudta, hogy kissé túlkoros már a szerephez, de a szükség törvényt bont – remélte, hogy ha kell, beérik vele is. Innentől kezdve minden igyekezetével azon volt, hogy beépüljön a színház életébe, mindenhol ott akart lenni, mindenkinek segíteni, nélkülözhetetlenné tenni magát, hogy végül számolniuk kelljen jelenlétével.

Géza bácsi, vagy ahogy a színházban mindenki hívta, „a Gejza” volt a kellékes, akin keresztül a beépülés útja vezetett. Hiába volt Marci a rendező, a nagy Tordai fia, néhányszor igen keményen leteremtették, ha a takarásban elállta az útját a jelenésére igyekvő színész elől, vagy szórazottan azzal a tőrrel játszadozott, amelyet kétségbeesetten keresett tulajdonosa pár pillanattal színre lépése előtt. Az öreg Géza, hogy a fiú ne legyen folyton láb alatt, szárnyai alá vette Marcit, és különböző feladatokkal foglalta le. Előadás előtt segített a jelenetek sorrendjében előkészíteni a kellékeket. Géza bácsi listáját ő olvasta fel, tételenként meg-megállva, a kellékes pedig egyenként érintette pipiskedő aggályossággal, mutatóujja begyével a tárgyakat. Miután az utolsó taps is

lecsengett, és a közönség hangos morajlással elvonult, a függöny innenső oldalán, ebben az inverz világban is ugyanolyan serényen ürültek ki a helyiségek. Ekkor jöttek a javítgatások. A rituális öngyilkosságot elleplező paraván – miután Cso-cso-szán élettelenül összeomló teste felborította előadásról előadásra – mindig javításra szorult. A lepattogzó festéket Géza bácsi ügyes keze pótolta néhány gyakorlott ecsetvonással, ilyenkor Marci mindig kimoshatta az ecseteket, és kipakolgatta száradni. „Látod, Marszikám” – mert Marszikámnak hívta őt a Gejza, néha Marsikámnak; és azzal ugratta, hogy azért, mert olyan, mint egy kis marslakó. „Ez mind csak illúzió. Hogy mi az az illúzió? Ez itt, példának okáért” – és elővett ezernyi fiókja egyikéből egy gyönyörű, fényes, súlyos törkést. Hamiskásan sandított Marci felé, ujjával a kés csúcsát kaparászva, mintegy ellenőrizve, elég hegyes-e. „Ezt ugyebár, ha magamba döfném, meg kellene halnom, így ni!” – és egy hirtelen mozdulattal saját hasába vágta a törst. Marci össze-rezzent, az ijedtségtől levegőt venni sem tudott. Géza bácsi szeme fennakadt a vastag szemüvegkeret mögött, száját el-tátotta, és kérdő, rémült tekintettel imbolyogni kezdett, majd megszánva a halásápadt fiúcskát, éktelen hahotában tört ki. Odamutatta Marcinak a fegyvert, amelynek pengéje teljesen eltűnt, de egy apró gomb megnyomásával újra előugrott a ne-héz markolatból. Asztmatikus röhögését lecsillapítva, elége-detten lengette a törst az öreg: „Na Marszikám, ez az illúzió”.

Marci kezdte értegetni, mi fán is terem az illúzió. Hogy a horgászmellényes, konyakszagú, a nőket hamis mosollyal és rossz lehelettel körbefolyó Ladányi Béla és a fess Pinkerton között a smink és a tengerész egyenruha a különbség. Hogy Tordaiéknál előfordulhat, hogy míg egyik este össze-szorul Marci mellkasa a derék Tiborc zengő, panaszos bari-tonjától, ettől a hófehér üstökű, rengeteg férfiútól, annak fér-fias fájdalomtától, másnap ugyanez a Tiborc, immár Kerényi Miklósként csönget a szabadhegyi lakás kapuján, fakón lógó Miami Vice-os pólóban, bermudában és tangapapucsban,

érdeklődve, hogy itthon van-e a direktor úr, mert a megbeszéltek szerint hozott eladásra pár üveg kisüsti szilvapálinkát.

Marci minden igyekezete ellenére nem került közelebb a rajongott Járai Jolánhoz. Egy órával előadás előtt érkezett mindig, ha a Pillangókisasszony volt műsoron, talán elcsípi a primadonnát a művészbejárónál, és műsor után is sokáig őgyelgett öltözője körül, hátha meglátja kilépni. Érthetetlen volt, hogy ez az asszony miként közlekedett a színház hátszobájában, mivel sosem sikerült elkapni egy pillantásra sem, Marci csak percekkel a kezdés előtt, és közvetlenül utána lélegezhetett egy mélyet a pompázatos gésát körülölelő, illatos levegőbe. Saját bátorságától is megrészesülve végül elhatározta, hogy elbújik a művésznő öltözőjében. Az opálos villanykörtekkel keretezett tükrökkel szemben hatalmas, nyitott gardrób helyezkedett el, ide, a jelmezek közé bújt be az előadás vége felé Marci, és dobogó szívvel várta, hogy belépjen Cso-cso-szán. Fogalma sem volt róla, hogy aznap az egyik öltözői folyosót lezárták, mert egy hanyagul elhagyott cigarettacsikk lángra lobbantotta a jelmezeket. Ezen az estén minden öltözőbe két garnitúra színészt tuszkoltak be, nemektől függetlenül, így egymás hegyén-hátán, szodomain és gomorrai összevisszaságban váltották ruháikat a színésznők és a művész urak. Ezért is volt olyan meglepő, mikor Vásárhelyi Dia és a kis Nellike (vezetéknévét alighanem kevesen ismerték) viharzott be az öltözőbe. Esélyt sem adva Marcinak, hogy jelenlétét felfedhesse, azon nyomban tépték magukról a jelmezt, szétdobálták a földön, és egy szál bugyiban-melltartóban nekiláttak lemosni a sminket. Marci remegve nézte a felé kerekedő, izmos fenekeket és a fenekek két partja közé csúszó vékony, fekete szövetcsíkot. Ilyen bugyit eddig csak fehérnemű-katalógusokban látott, melyeket remegő izgalommal lapozgatott stikában, majd rendezgetett vissza édesanyja éjjeliszekevényén, nehogy lebukjon, hogy beléjük túrt. Anyukája sose viselt ilyet, Marci csak a virágmintás pamut bugyit ismerte, amely az egész feneket szemérmesen takarta,

és kényelmesebbnek is látszott ezeknél. Tekintete lecsúszott a földre, a poros padlóra hányt kosztümökre, és csak ekkor tudatosult benne, hogy a jelmezek, amelyek közé elbújt, amelyek arcába dörgölöztek, milyen émelyítően bűdösek és koszosak. Áradt belőlük a dohányfüstnek, az izzadtságnak, a pornak és még ki tudja minek az átható szaga. A nézőtérről oly színpompásnak és előkelően ragyogónak tetsző ruhadarabok közlről kellemetlen tapintású, varrás mentén kifeslő, műszálas szemétnak bizonyultak.

„Idenézz, ennek a Járainak milyen cuccai vannak!” – mutatott fel egy szempilláspirált a kozmetikumok arzenáljából Vászrhelyi Dia a kis Nellikének, aki éppen kibuggyanó mellet tuszkolta vissza melltartójába. „Maxfactor” – nyugtázta elismerő bólintással Nellike. „Ezt én lenyúlom!” – mondta Dia a csínytevőknek azzal az elkerekedett szemű nézésével, amikor éppen csak megfogán a balhé ötlete, amely izgalommal tölti el kiötlőjét, megérleli az elszánást, de egyelőre még megijeszti a lehetséges következményekkel. „Ne hülyülj, tudod, hogy észreveszi, és tudni fogja, ki volt az. Még a végén rám keni” – felelte Nelli, majd mikor észlelte, hogy egyelőre nem ért el semmit az intéssel, nyomatékosabban is megismételte: „Hagyd a picsába, hallod?” Dia sértődötten dobta vissza a spirált az öltözőasztalkára, felborítva néhány csetreszt. Marci eközben leküzdhetetlen merevedéssel viaskodott a bűzhödt jelmezek takarásában. Egészen belerészegült a ringó húsok látványába. A két lány feneke olyan közel illegette magát az arcához, hogy szinte megérinthette volna, ha kinyúl kezével, már érezte is ölük vad, erőszakos, előtte eddig ismeretlen illatát. „Ó, baszki, kilyukadt a harisnyám!” – kiáltott fel Nelli olyan fájdalmas vehemenciával, mintha legalábbis belerúgott volna egy székládba, lábujját törve. „Most dobhatom ki, pedig tükre új volt” – vizsgálgatta a fekete, combfixes neccet, magas sarkúba bújtatott lábát az asztalra téve, hogy a bugyi fekete szövetsíkja mellől kitüremkedett puncijának kopasz, duzzadt húsa. Marci farkasszemet nézett az izmos látvánnyal, le-

Lovas Dávid: Mell 2, 2011
olaj, vászon, 120 × 90 cm

merevedett, és immár nem csupán ágyékban. Dia kartársnője segítségére sietett: „Ne viccelj, ma este még jó lesz. Nézd csak!” – és egy Járai Jolán asztaláról felkapott, színtelen körömlakkal már oda is cseppentett a lyukra néhány cseppet, hogy ne szaladhasson tovább a szem. „Ezt úgyis eltakarja a szoknya” – nézegette művét. „Gondolod?” Mindketten fülsértő vihogásban törtek ki.

„Oké, bébi, csöcsöket ki!” – igazgatta magát Dia csücsörítve, majd bajtársiasan belecsapott Nellike feltartott tenyerébe. „Szerinted ma este összejön végre?” – kérdezte magabiztossággal leplezve bizonytalanságát. „A Tordai?” – kérdezte szinte oda sem figyelve Nellike. „Az mindenkit a faszára húz. Okvetlenül be akarsz állni a sorba? Tépj sorszámot, kisanyám!” Dia idegesen szedte a levegőt, és mindig mintha kicsivel kevesebbet fújt volna ki, mint amennyit beszívott. Pumpálta magát, ragadozóvá hizlalta, majd idegesen megszólalt: „Nem tehetek róla, marhára bejön. Olyan faszis.” Nellike heherészve kapirgált egy mitesszert az orrán, szájával „o” betűt formálva: „Faszis? Az lehet, de látod, még ezt a kivénhedt Járait is évek óta kúrja, pedig...” Nem fejezhette be a mondatot.

Cso-cso-szán ebben a pillanatban lépett be az öltözőbe. Egy pár hosszú pillanatra súlyos csöndben méregette egymást a primadonna és a két fiatal színésznőcske. Cso-cso-szán hüvelyk- és mutatóujja között vékony, hosszú cigaretta füstölgött, amelynek paraszát kimódoltan feltartott kezének tenyere felé irányította. Régi reflex volt ez, hogy kosztümjét óvja a lehulló hamutól. Dia és Nellike végül szó nélkül, ugyanakkor diadalmas megvetéssel hagyták el az öltözőt, Járai Jolán pedig lassú, fáradt léptekkel csoszogott be bűdös kis birodalmába. Az izzókkal keretezett tükör felé pillantott, majd fél kezével fájós derekát lapogatva, másikkal az öltözőködöasztra támaszkodva, tovább meredt saját arcába. Marci jól látta a tükörben a smink nélküli Cso-cso-szánt. Arcát lemondó ráncok árkonták, paróka nélküli hajába spród, ősz hajsálak keveredtek. Selyemkimonó helyett kirojtosodott

frottírköpenyt viselt, amely alól kivillantak hófehér, rozáceás, koszos teniszzokniiba bújtatott lábai. Marci nem akarta látni, miként meztelenedik le ez a test, ezért némi habozás után, tétován előbújt rejtekéből: „Csókolom” – nyögte ki végül. Cso-cso-szán összerezzen, és nemtörődömséget színelve rakosgatni kezdett asztalán. „Szia, Marcika, te vagy a Tordai Jóska fia, igaz?” Marci bólintott, hogy ő, bár ezt a neki háttal álló nő nem láthatta. „Mégfognád egy pillanatra?” – nyújtotta felé félig szívott cigarettáját, majd tovább rakosgatott az asztalkán, több mindent borítva fel, mint amit helyére tett. Végül elvesztette türelmét, mély levegőt vett, és egy japán gésa méltóságával vonult ki a szobából. Marci meg csak nézett utána, nem tudva, mit is kezdjen a lassan hamuvá fogyó cigarettával. Végül beleszívott.

Szabad versenyek

Annyira érett leszek majd, hogy
nem világít a hiányod. Csak a kis
szavak, gondolatok fognak össze-
keveredni.

*

Tejjel, cukorral a kávét, teába
a mézet. Lassacskán építeni
fel, hogy élet, háromkerekű
bringával, apai felügyelettel
a sarokig és vissza. Azt hiszem,
akkor még ködösen, hogy féltem.

*

De a járást hamar megtanulja
az ember fia. Kiüti a székből
az öreget, és saját ivarsejtjeivel
tölti meg az irodai kukát, ha
a titkárnő beteget mond.

*

Két nő egészen közel
egymáshoz. Szeretik egymást.
Pénzért. Én pedig nem fogom
föl, csak nézem. A titokért cserébe
fizetett önkielégülésem.

*

Minden önző cselekedetnél
csak egy önzőbb van: a rá
következő. Aki ezt mondja,
gyűlölöm előre.

*

Kukába magammal, amint
helyezkedésem hasonlatos
lesz bárkiéhez.

*

Eredetem felől
a kétség azonos.

*

Pedig vihettem volna többre.

Koreográfia csöndre

Feküdj most a napégette földre.
Arcodat fúrd a kövek közé,
hogy megszokják a szagodat,
és ne bántsanak többé, ha hozzád érnek.
A füvekkel, a sziklák közül
éppenhogy kisarjadt szálakkal
bánj óvatosan, mert ők testvéreid:
tenyeredet lassan zárd csak össze,
nehogy idő előtt kiszökjenek,
és érezhessék a markod melegét.
Figyeld meg jól a hangyák
zsinórját is, oldalra fordított
fejfel, egy vonalban velük,
egy egész ég súlyával a hátadon,
mozdulatlanul az ízelt lábak
hangtalan vonulása közben.
Így heverj, hiányzó víztükörként,
amíg mást nem parancsolok,
amíg én is melléd nem fekszem,
hogy együtt lüktessünk a földdel,
és kezeink lassan összeérjenek,
egymásba kulcsolódó párhuzamosok
a fehérre szikkadt végtelenben.

Kaliczka Patrícia: *Boldog karácsonyt, Damien!*, 2010
olaj, vászon, 180 × 160 cm

Még egyszer, utolszor

Még egyszer, utolszor.

Amikor egyikünk kinyitja
mindig éber bagolyszemét,
másikunk azonnal behunyja,
vagy elnéz messzire, lehetőleg
valahová az ablakon is túlra,
hogy ő nem, ő aztán végképp nem.
Így lessük egymást, mozdulatlan
egymást búvóló kígyók, törhetetlen
csöndben lapulva, kimondhatatlan
átkok súlyától földre nyomva,
mert a magunkét féltőn vigyázzuk,
mert egymás portáján tilos az á.
S tán versengünk még, hogy ki metább,
de a versenypályát te jelölted,
én csak utánad futhatok,
és fáradok már, hallhatod,
mert mind kevesebb már az ötlet,
amivel visszarúghatok,
amikor éppen felém fordulsz,
bevársz megengedőn, talán még azt is
elviselnéd, ha gáncsot vetnék neked,
hiszen tudod, nem rendülhet meg fölényed,
s ha egy rúgás túl fájdalmasra
sikeredik, hát nem veszem föl,
mert ihletnek attól még jó lehet,
de bábod nem lenni nem tudok,
s te sosem kérdezted szembe szemtől,
a játszótársad akarok-e lenni.
Látod, az én dolgom lett ez is,
imádtatni, míg lejárt az ihlet, aztán

Kaliczka Patrícia: *Színes vakfolt*, 2009
vegyes technika, vászon, 150 × 120 cm

hamis bálványként lábadhoz romba dőlni,
de a balhét elvinni is rutin már,
mert ne hidd, hogy te voltál az első,
ahogy jól tudod, az utolsó sem leszel,
kenek, barbik, mind egy anyagból gyúráttunk,
s amíg anyagnak jó vagyok,
leszek kurvád és őrangyalod,
vagy mit tudom én, mivel rukkolsz
zsenialitásodban már elő,
mert felőlem szidhatod magad,
és írhatod, hogy így meg úgy a költő,
kövér, szemüveges, mind egyremegy,
az örökkéig sosem tart örökké,
mert elfogy majd a múzsát éltető remény,
el fogsz egyszer dobni te is, ne félj,
elbocsátasz majd még egyszer, utolszor.
Akkor hátradőlsz elégedetten,
kezedben vaskos, lezárt kötet, kiadásra
kész versekkel teli, és tárgya mind ő,
e váz, e modell, amire fölragasztottad
fényképem néhány lopott fecnijét,
benyújtod, olvassák és kiadják
magukból, amit kiadtál magadból,
ország-világ megbámul, mind örültök,
és nem lesz a teremtésben vesztes.
Aztán fogod, ami még megmaradt belőlem,
fölrakod a polcra, címkét ragasztasz
rám, évszám, leletszám és lejárát,
kezed leporolod, egy percig még talán
elgyönyörködsz bennem, milyen jó is volt, amíg,
majd kimégy, rámostod a villanyt.
Én pedig ott, az idegenné vált szobában,
mint magát biztató gyerek, dúdolgatok
magamnak még egy darabig, félelmem
leküzdeni, hogy már nem lesz tovább,
bátor kislány vagyok, de nincs tovább,

nincsen már hallgató, te sem vagy itt,
hogy elmondhasd: a szörnyek nem valódiak,
s dalom, ezek a hosszú, nyálkás mondatok,
ahogy lassan nyüsztetésbe átsap,
úgy csúszik, csordul le a falakon,
hogy elborítson polcot, bútort és szobát,
hogy fojtogasson engem is, aki hallja
egyesegyedül, már alig bírja, fullad, mégis
abbahagyni nem lehet, még nem, nem,
még nem akarok elmenni aludni –

Szabadtér

Levéltelen fa árnyékában
fekszem, a délutánba zárva.
Panaszra nincs okom. A házunk
remekül illik a sárga tájba.

Ujjaim hogy nyílnak-csukódnak,
föl-alá jár közöttük a fény.
A nap unottan lavírozgat
a fakuló felhők tengerén.

Nincs más, csak ez a díszlet maradt,
vége a nyárnak, a mesének.
Az ég aranyfüstje mögött most
fölrémlenek a repedések.

Vége a nyárnak, csak én vagyok
még itt a csendben, egymagamban.
Hallom, ahogy a kertajtónkon
az ősz hideg lakatja kattan.

Kaliczka Patrícia: *Túloldalt árnyék világít*, 2009
vegyes technika, vászon, 200 × 150 cm

Égöv

Az Orion a Holdat böködi, ez talán még hihető,
de, hogy veled akarok maradni, azt már nem hiszed.
Szerencse, hogy ezen a sikátoron nem járnak sokan,
amikor elküldesz.
A hegy másik oldalára nehezebb visszatalálni.
Nem jut eszembe semmi dal.
Enyhe évszak.
Háromszor vagy négyszer is eltévedek.

Víz

A nő vízbe fúl. Amíg bugyborékol, itt állok fölötte.
A pénzét nem vettem el, ez kicsit dühít.
Ma még nem ettem. Összébb húzom a kabátom,
körbenézek. Bárcsak keresne valaki.
A híd üres, és a város néptelen.

Az aranyfácán tollai

(Zlatý bažant Peří)

B. Jocónak ajánlva

Mesét akarsz hallani? A régi időkről? Tudok egy igazán szépet. Nem is akármilyen, bámulatos történet. Én magam is ott voltam, mégsem én vagyok a főszereplő.

Hanem egy régi jó barátom. Talán már nem is él az öreg, akkor sem volt fiatal, amikor a mesém játszódik. Csak fiatalos. Legjobban úgy fejezhetem ki, hogy kortalan volt, mert senki sem találgatta a korát a Hangulatban. Volt benne bőven más, ami érdekes.

Sokan látogattuk azt a kocsmát, de én mindig csak Szegfű mellett kötöttem ki. Ha csak beléptem az ajtón, azonnal balra néztem, hogy meglátom-e barátom a hátsó padnál. Alig akadt alkalom, hogy nem találtam ott. Üldögélt a korszójával, magában vagy a szomszédban ülőkkel beszélt, és közben belelovalta magát és hangosan szónokolt. Fura figura volt, talán a legfurább a muslincák között. Mindenki tegezte, és ő is mindenkit tegezett, bármilyen idős volt. Már azt sem tudta senki biztosan, hogy a nevét honnan kapta. A legöregebb vendégeket is hiába kérdezgettem, pedig Szegfű nem volt túlságosan idős. Csak kicsit titokzatos. Az a hír járta, hogy a kedvenc virága a szegfű, de egy pikáns sztori is fűződött hozzá. A hentestől hallottam a boltjában, miközben a dagadót mérte nekem. A húsmester is régóta a falu lakója, még emlékezett a történetre, ami Szegfűről és egy barna lányról szólt. Egy csokor vörös szegfűt vitt csak, mégis ágyba teperte kiszemeltjét már az első alkalommal. Nagy kujon volt fiatalnak, deli legény, de házasságra sose adta volna a fejét. Csak ezzel a lánnyal volt közel a tűzhöz, végül előle is megfutamodott, a lánykérés napján elszökött

hazulról. Csak egy szál szegfűt hagyott hajnalban a lány ablakában. Méghozzá vöröset. Nem tudom, hogy még mindig a falu lakója-e a csalódott lány, vagy már elköltözött, Szegfű régi történetei mind nevek nélkül keringtek. Ifjúi szépsége megkopott azóta, a nők sem érdekelték már. Ábrázatán új ráncokat húzott a tapasztalat. Sokat beszélgettem vele, de sosem a nőügyeiről. Sok mással el tudott foglalni. Nem tudom, hogy ő vonzott-e engem, vagy az én társaságom őt, de a legtöbb időt együtt töltöttük az ivóban. Szegfű az az ember volt, akit bárki első látásra megjegyzett. Ilyenek alakok miatt nézik le a vidékieket. A mi falunk lakosságáról is biztos gondoltak egy és más Szegfű miatt. Ám az is tagadhatatlan, hogy emblematikus alakja volt a községnek. Bármilyen eseményen megfordultam, őt mindig megtalálhattam az emberek között, eleinte józan, később mámoros vagy öntudatlan állapotban. Előfordult, hogy már spiccesen érkezett meg valahová. Szegfűnek sosem parancsolt senki, hiszen nem volt felesége. Mindig igyekezett valamerre, mintha fontos ember lenne. Azt sem tudtam róla, mi a munkája, de bizonyos voltam benne, hogy értelmes ember. Vagy legalábbis az volt. Gavallér múltja mellett az eszéről is jártak történetek, gimnáziumba is járt. Nagy fejszámológépművész volt gyerekként, úton-útfélen megállították a falusiak, próbára tették szorzótehetségét, pillanatok alatt meg tudta mondani az eredményt. Még háromjegyű számokkal is! Később ez biztos elveszett benne, különben nem lett volna annyit a kocsmákban, de sokszor eldicsekedett vele. És mivel olyan sokszor járt az ivóba, sokszor volt részeg is. Mondanom sem kell, hogy én józan pillanataiban szerettem beszélgetni vele. Vagy többé-kevésbé józan pillanataiban. Nagyon részegen már csak gagyogni volt képes, mint egy csecsemő, ám ha eszénél volt, szépen és összefüggően tudott mesélni. Lassan, ízesen. Nem volt túl képzett ember, kimaradt végül az iskolából, de tudta magáról, hogy meddig ér az esze, és minden kimondott szavát meggondolta,

olyan magabiztosság feszített bennük, hogy azokat csak el-
 hinni lehetett. Rengeteg mindent tudtam meg tőle: hogy a
 győztes osztrák csapatok nem sörrel koccintottak, mint a
 hiedelem tartja, hanem pezsgővel, hogy Petőfi nem is szó-
 nokolt a Nemzeti lépcsőjén, hogy cigarettafüstből is lehet
 karikát fújni, hogy egy férfi is hordhat szoknyát (persze nem
 itthon, hanem másik országban), ő tanította meg, ha a szé-
 kelyszikrával öblögetek pár másodpercet, akkor az nem
 fogja marni a torkomat, és még ezernyi titkot mesélt el a
 Hangulatban ücsörögve. Ő volt az igazi, az eredeti kocsmá-
 járó. Aki a nehéz munka után betért arra a helyre, ahol vég-
 re szabadon és kényelmesen tudott beszélni bárkivel, ahol
 gyűjthette a nagyvilág történeteit, felüdülhetett. Szegfű úgy
 tudta inni a sört, ahogy senki más. Mint a vizet. Úgy gördül-
 tek le torkán az aranylő kortyok, mintha nem is akadályoz-
 ná semmi zuhanásukat a padló felé. Ez volt az egyetlen ki-
 számítható Szegfűben, a sör szeretete. Lehetséges, hogy
 dolgozott már sörgyárban, Borsodban élt sokáig. Nem is
 szerette sosem a Sopronit, ha meghívtam egy körre, hangsú-
 lyozta: „csak ne Sopronit”. Már a büszkesége miatt sem.
 A Pilsner Urquel volt a kedvence, amely a kis falusi kocsmá-
 ban nem sok eséllyel volt kapható. Legtöbbször a kocsmá-
 ros, a Sanyi hozatott neki, amiért Szegfű mindig nagy hálá-
 val tekintett rá, és csupa szépet terjesztett róla a faluban.
 Ha pedig épp nem volt készleten, akkor jött a Borsodi.
 A Pilsnerről is tudott mesélni Szegfű, sokszor meghallgat-
 hattam az angyal történetét, akit a cseh kisváros lakói a vá-
 ros címeréről az arany italba költöztettek. Azok az emberek
 szívüket, lelküket tették bele a sörükbe, és Szegfű ehhez
 méltóan szerette és fogyasztotta. Szerinte a szívnél-léleknél
 is több volt a sörben. Úgy mesélte, Pilsen kicsike városka,
 szűk utcákkal, macskakövekkel, biciklisekkel és csupa-csu-
 pa mosolygós kisémberrrel. Bár gyanítom, hogy sose járt ott,
 vagy az országon kívül bárhol, mégis Szegfű volt az, aki fil-
 mekről és könyvekről beszélt nekem. Apámnak is volt egy

nagy csomó kötete, csupa olyanok, amikről Szegfű mesélt. Láttam ezeket a papír-tinta lényeket, a polc előtt állva vártam, hogy életre keljenek és leugorjanak elem. Nem tették, hát leemeltem őket, kinyitottam, beleszagoltam a lapok közé, simogattam őket, de a szövegekbe sosem olvastam bele, pillanatokra sem, mert úgy éreztem, azzal megtörném a varázst, amit Szegfű vont köréjük, és egyébként is csalódtam bennük, mert csak a mesét vártam tőlük, mégsem keltek életre. Mesélt a nagy hóvirágünnepről, és én megszerettem a pici krumplivirágokat. A kenyérre is máshogy tekintettem, nyersen, magában nyalakodtam a szürke kovászból és az élesztőből, és jártam a kis erdőt a falunk határán, amely aligha volt olyan sűrű, mint a kerskói, de én mindig szőttem bele még képzeletemben nyírfákat és szép szál fenyőket. Ám ami a leginkább meghatározta Szegfű életét, az a novella volt. A novella, amit egy alföldi írt az Alföldről. Abban a csodában hitt. Eszerint a mély, magyar valóság az alföldi kiskocsmákban és a sörben rejtezik, abban a szép italban, amit mi ketten is ittunk mindig. Az egyetlen, ami ezt a valóságot képes volt felkavarni, az Thomas Mann megjelenése. Egy szót sem szólt a Malom közönségéhez, csak beszélt a kalapjában, kártyát fogott az „aranyásó” öregekkel, aztán el is tűnt a nagy alföldi éjszakában. Így szólt a fáma. A Hangulatban, ha megnyikordult a zsanér, ő éber vadászkutya módjára kapta fel a fejét, ki jött be. Picit mindig csalódnia kellett, az áhított kalapot sosem látta meg. Azt is elképzelte, hogy egyszer majd Hrabal mester lép be a presszóba lecserélve az Arany Tigris varázsát, ellátogat Magyarországra, és beül, pont Szegfű mellé, a mi kiskocsmánkba, Szegfű rendel neki egy korsót a pilzeniből (persze üveges, de a söntésről kiöntve hozza majd, nem meri üvegestől odatenni egy cseh ember elé), egy percre megfagy a kocsmalevegője, ahogy az öreg a szájához emeli a korsót, arról legördül néhány csepp hideg pára (akár a verejték a hátakon), mindenki Hrabalt nézi, aki leengedi a sört, jólesően cuppant

egy nagyot, majd mesébe kezd (hogy, hogy nem: mindenki azonnal megérti, talán magyarul beszél), és akkor legördülnek a kövek is a szívekről. Pont ezért Szegfű mindig megkérdezte Sanyit, mikor rendelt, van-e tartalékban is a Pilsnerből. Ha csak egy, nem volt hajlandó meginni. Inkább választotta a Borsodit, mint hogy épp akkor toppanjon be Hrabal, és ő ne tudja illendően fogadni. Évek óta így ment ez, talán már előttem is. Szegfű áhítozott, különösen mióta elkerülte az öreget, legalábbis úgy mesélte, életében egyszer megadatott neki, hogy Prágába mehessen, és ő összeszedte minden cókmókját, rohant ki az Aranyvároskába, úgy tervezte, kiköltözik. Az első nap csak ímmel-ámmal nézegette a városi látványosságokat, csak az Arany Tigrist várta igazán. Késő délután, amikor a Husova utcában meglátta a rég várt cégért, majd kiugrott örömeiben a bőréből, rohant a kocsmá felé, hiszen tudta, hogy este héttől még az ajtóban is állnak a vendégek, úgy sem férnek el, és el sem mennek onnan, csak záráskor. Lenyomta azt a nehéz fémkilincset, és ahogy lépett be a helyiségbe, már a sarkot kémlelte, várta az öreget, aki egy korsó sörrel gesztikulálva álldogál, és mindenki csak őt figyeli. A Tigris tele volt vendégekkel, csordultig a terem, de mind kis csoportokba tömörültek, és zajosak voltak, amit a zene is tetézett. Nem vette el teljesen Szegfű kedvét, rendelt egy korsó pilzenit, és leült vele a bárpultnál. Órákat várt a csodára, vagy legalábbis igen hosszúnak érezte az eltöltött időt, itta, itta a sört, de csak nem akart történni semmi varázslatos sem. Kiábrándult, és az ital is fejbe kólintotta, hát felállt, és kitámolygott az utcára. Ingatagon állt a lábán, össze is koccant egy öregúrral, motyogott neki egy bocsánatot magyarul (honnan tudott volna csehül?), és továbbállt. Csak utólag emlékezett rá vissza, hogy az az öreg hófehér hajú volt, de középen kopaszodott, hogy olyan bulldog képű volt, és hogy alacsony és törékeny. Azóta meséli a legendát siránkozva, hogy milyen szerencsétlenül futott össze Hraballal Prágában. Szegfű irigyelte a

Debreczeni Imre: *USS Enterprise*, 2012

olaj, vászon, 150 × 210 cm

Malmot és vendégeit. Soha nem mondta ki, de tudom, fortyogott benne a sárga irigység, mert olyan tudott lenni, akár egy kisgyerek. Irigykedett, mert szeretett volna ő is találkozni Thomas Mann-nal és Hraballal, és még száz költőt és írórt sorolt, inni akart mindegyikkel és szónokolni, hangosan szónokolni egy sörpadnál. Persze mindig halkabban, mint az aktuális irodalmi partner. Sokat tudott a régi, szép világról, de még többet akart, és ki mástól tudhatta volna meg jobban, mint ezektől az ősz krónikásoktól, akik mindenkinél tisztábban láttak (különösen Hrabal, azokkal a veronika-kék szemeivel). Ezért mesélt olyan gyakran. Arra számított, ha sokszor használja a száját, egyszer neki is sikerül majd olyan igazat mondania.

Hát Szegfű beszélt, mesélt nekünk, és hiába ült ő is meg mindenki a kocsmában, mégis, mintha egy láthatatlan pulpituson állt volna. Nem is tudom már, miről beszélt aznap, csak arra emlékszem, hogy ott volt kezében a korsó pilzeni. Már régen este, bizonyosan sötét volt, csak a lámpák adtak a kocsmának halvány fényt, amit a sűrű cigarettafüst is megtört. Szegfű épp álldogált és mesélt, és már pont eléggé volt merev ahhoz, hogy kevesebbet tudjon a külvilágról, mint a saját mondandójáról. Szegfű befelé részegedett. És ahogy így zuhant magába, a társaság meg belé, megnyikordult a sokszor várt ajtózsánér. Senki nem nézett oda, most Szegfű sem, túlságosan magával volt elfoglalva. Persze máskor is előfordult, hogy nem teljes figyelemmel összpontosított a bejáratra, ő is csak ember volt. Belépett valaki, a figyelmünk árnyékfoltján, a pulthoz sétált, és rendelt. Az keltette fel az érdeklődésünket, hogy nem értettük, mit kér. Nem értettük egy szavát sem. Kapkodó, torlódó, mégis vidám nyelvet beszélt, így hallottuk. Tele mássalhangzókkal. Mintha egy kis darázs duruzsolna a kocsmalámpája körül. Erre muszáj volt odafordulni mindnyájunknak, tíz szempár nézett a pultnál álldogáló, idegen vendég felé. Meggyötört arc nézett vissza ránk, de

ezt az arcot az élet szépsége gyúrte össze. Az a szépég, ami már nagyrészt elszaladt, és csak kevés maradt még, amit láthat az a veronika-kék szem. Mert a velünk farkasszemet néző idegennek határozottan veronika-kék íriszei voltak. Ott ültek bent a bulldog-pofa közepén. Sokkolt minket a látvány, de nem azért, mert Hrabalt láttuk, hanem... mert ez az arc erre született. Hogy mindenkit elnémitson és elámítson, aki ránéz. Most, hogy láttam, inkább galambszürke volt az a néhány szál haj, amit a koponyája hátuljáról fésült előre kétoldalt a halántékára. Egy pillanatra ocsúdtam fel, arra, hogy Szegfű szava teljesen eláll. Roppant csend lett, sűrűbb, mint a füst. Ebben a síri hangulatban emelte fel az idegen a korsóját, amit Sanyi adott neki. Soproni volt, biztos vagyok benne, a csapból kapta a vendég. Nem tudtuk, hogyan értette meg a csapos a szavait, de odaadta a sört, letette szépen a pultra egy többször használt alátétre. A vendég elé csúsztatta az ország büszkeségét, és Szegfű szeme akkor még jobban kigúvadt, szája már jóval előbb nyitva maradt. Ha bárki látott volna egy fotót arról a társaságról, a tíz bambuló emberről, valószínűleg a világ leggroteszkebb látványa tárul elé, és röhögni kezd nyomban. Ám ha az ajtón belépve tárul fel neki ez a csoportkép, legyen bár a világ legvidámabb embere, akkor sem kezd kacagni. Úgy feszült odabent a várakozás, hogy mindannyiunk idegeit elérte, még Csirkéét, Szuriét meg Laliét is, akik pedig hozzá sem tudtak szagolni Hrabalhoz, de még csak hasonló témákhoz sem. Ők is hallhatták Szegfű monológjait, de valószínűleg csak a hang ért el hozzájuk, a szó nem. Vagy olyan részek voltak, hogy már a hang sem. Most ők sem szóltak egy szót sem. Nem hallották még Szegfűt hallgatni. Érezték, hogy kivételes esemény készül a Hangulatban. Figyelték hát ők is rendületlenül az öreget. Aki most kezébe fogta a korsót. Furcsán tartotta a kezében, rámarkolt a fülre, jobb kezének minden ujját rákulcsolta – kivéve a kisujját. Azt sem tartotta el, mint a pipiskedő emberek, teszem azt

Debreczeni Imre: *Mr. Sulu, váltsunk teret!*, 2012
olaj, vászon, 150 × 210 cm

teázáskor, hanem az üvegfülhöz szorította. Csak éppen kívülről. Ez a póz csak egyre furcsábbá tette őt, a tenyérbe szorított kisujj, az elementáris erő, amivel képes volt három ujjal tartani azt a Sopronit. Lendületesen emelte fel a pult-ról az aranylő korsót, az mégsem jutott el a szájáig. Leg-alább olyan hirtelen pillantott balra, mint ahogyan emelte a sört, és akkor meglátott minket, ezt a díszes társaságot. Nem is sejtem, mi foghatta meg őt bennünk, de bizonyos, hogy megtetszettünk neki. Mosolyra gyűrődött régi arca, és azzal az erős kézzel egy picit felénk emelte italát. Biccentett is hozzá. Álmaink netovábbja teljesült. Talán még jobb szem is összébb húzódott picit, de lehetséges, hogy ez csak az én agyam szüleménye, vagy az emlék teszi szebbé. Aztán ajkai belemerültek a fehér és pattogós habba, belekortyolt sörébe. Épp akkor kezdett a korsó tetejéről lefelé sietni egy vízcsepp. Csak gördült és gördült, gyűjtötte aprócska társait, végigsimogatta az arany sört. A peremhez érve megállt, tétoვázott egy pillanatig. Megcsillant, majd aranyból újra átlátszóra váltott. Lassan szakadt el az üvegtől, ha karjai lettek volna, biztos kapálózott volna velük, de így csak hullani volt képes. Szétszakadt a pulton. Hiába volt nagy a csend, nem hallotta senki a csepp koppanását, elnyelte a falubeliek pultra behordott mocska. A csend egyre sűrűbb lett, mert hiába cseppent le a pára, a kövek csak nem akartak leszakadni. Az öreg meg visszatette a korsót az alátétre, szépen eligazgatta. Üres volt. Egyetlen szuszra kiitta a fél liter Sopronit. Aztán rés nyílt a ráncai között, és újra mondott valamit. Amit mi ismét nem értettünk meg, de én egyre biztosabb lettem benne, hogy csehül beszél. Hiszen Hrabal volt, hogy máshogy beszélhetett volna? Ez végre feltörte a dióvá töpörödött hangulatot. Ki más térhetett volna először magához, mint Szegfű? Odasietett a pulthoz, és kezeit tördelve megkérdezte:

- Ke... kedves mester, ugye nem haragudna meg, ha meghívnám még egy korsóra?

Az öreg most nem szólalt meg, csak rámosolygott Szegfűre. Neki ez talán többet ért egy gyönyörű nő mosolyánál is, alig tudta kikérni Sándortól azt a raktáron lévő két pilzenit, csak hebegett-habogott. Sanyi hátrament, és mikor újra előtűnt már a kezében volt két tele korsó. Valami csoda pedig glóriát vont köréjük, világítottak a Pilsnerek a koszban és a füstfüggönyben. Újabb alátét, és a két korsó máris kint állt a pulton. Egyszerre nyúltak a sörükért, a szájukhoz emelték és inni kezdték. Most mindketten szép lassan kortyoltak, de nem vált el ajkaikról a korsó széle. Itták, itták, és fogyott a drága jó pilzeni, ahogy tűnt az arany a korsókból, úgy lett mindenki egyre boldogabb, mert pillanatról pillanatra valóságosabbá vált az egész. Már mind a kilencen mosolyogtunk, Szegfű csak azért nem, mert épp ivott, amikor egyébként sem lehet, főleg, mert pilzenit kortyolt épp. Ám annak a sörnek is el kellett fogynia egyszer, még ha mind a ketten nagyon lassan és féltve itták is, és akkor megint két korsó koppant a pult lapján, aztán követte két jóleső sóhajtás. Szegfű és Hrabal egyszerre sóhajtottak, és egyszerre néztek egymásra mosolyogva. Szegfű szemében meg is csillant valami. Belőlünk meg kiszakadt egy boldog, diadalmas nevetés. Aztán megtörtént az igazi csoda: Hrabal szája harmadszor is szólásra nyílt, és csak annyit mondott Szegfűnek:

— Danke schön, mein Freund!

Majd biccentett Sanyinak, felénk is küldött egy bólintást, és kiballagott a Hangulatból. Lassúnak tűnt a mozgása, mégis hirtelen eltűnt a helyiségből. Kilépett a sötétségbe, és többször már nem is láttuk. Szegfű ugyanúgy maradt ott a pultnál, mint amikor még boldog volt. Mosolya az arcára fagyott, mint a Hangulat összes vendégének képére is. Mégis, egészen más mosolyt öltött fel Szuri, Lali, Sanyi, Csirke, Szafti, Csólaci, Süti, Mongol és Kongó. Ők nem értették a lényegét. Csak azt látták, hogy az idegen és Szegfű is mosolyog, így mindent rendben valónak találtak. Csak én

sejtettem a jelenlévők közül. Óvatosan sétáltam oda hozzá, nem tudtam elképzelni, hogyan fog reagálni. Vállára fektettem a kezem és a szemébe néztem. Üvegesen meredt előre. Nem érzékeltem az időt, de percek telhettek el, mire annyira össze tudta szedni magát, hogy ki tudja nyögni:

— Oda a drága jó pilzenim...

Szegfű élete újra megtört. Egyszer láttam csak ennyire maga alatt ezen az eseten kívül: amikor elvesztette tollait a drága jó aranyfácánja. Nem, nem tartott madarat, a szlovákról, a Zlatý Bažantról van szó. Szegfű azt is imádta, akár az ő Pilsnerét. Szegfűt az első csapás akkor érte, mikor megtudta, hogy a Zlátý a Heineken védjegye. Ezt csak tetézte, mikor kiderült, itthon gyártják, a bőcsi Borsodiban, licenciával. És bár így az ő hazája szülötte lett a fácán, hamissá vált. Soha többet nem bírta meginni.

Ha egy anyag kihasad

Messziről vagyok fontos.
Ha közel jön, a hátam
Mögött meglátja a könnyebbik életet.
Kinyúlhat érte,
Mint ahogy ki is nyúl.
Szép, színes, megfoghatja.
Forgathatja, szájába veheti,
Bedughatja vele a fülét,
Még a seggébe is feltolhatja.
A kényelem elkedvetlenít.
Szeretem, ha egy anyag kihasad.

Fejlövés

hűségesek vagyok a szeretőimhez is
ügyesen felismerem a görögtüzet
megégetni és megégettetni igazán
kegyetlen játékok: mehet

Nehéz kő

Még megismerjük egymást.
Részigazságok és vádak.
Félig erodált normák.
A kádban kihűlt a víz.
Ma nem játszunk olyat.
A semmiért is megdolgoztam.
Minden a helyén lehetne,
Ha meghatna egy emlék.
Impotens gondolatok.
Orrot túr és megfogja vele.
Ezek a díszletek igaziak?

Férfinek maradni

Most már tudom,
hogy meg kellett volna
verjelek, úgy idegen
tudna maradni
örökké anyagod,
magamban lennék végleg
szennyezett,
és nem lenne másra
haragudnom miért –
milyen civilizálatlan szokás
férfinek maradni az elragadtatásra,
bánom elmondani, hogy tiszta,
igen, tiszta a kezem.

A többi nem fog látszani,
testen a simogatás nyoma nem
mutatkozik.
Rejti a polgári jól borotváltság,
a hadrafogható izomzat,
és a nem apadó túlsúly.

Ha csak csekélyke kínnak is
lehettem volna oka,
most nem kéne emlékezmem,
tested úgy nézném és kívánnám meg,
mint amibe az alázat pecsétjét
égették, mint az összesbe ki-ki
a saját jegyét belé.

Így nem maradt, ami emlékeztessen rám.

Így kínos igyekezetemben,
mikor észre nem akarlak venni,
tudom, nem vagyok bűnös,
buzgó hívő féli így istenét,
és nem találok semmi okot,
elvertségedben való
kielégületlenségemen kívül,
hogy ne érintkezzünk,
de félek, hogy ha
normális közelbe érnél
én bántani tudnálak,
és ez két csonka testünk
végleg összeköti.

Lovas Dávid: *Gránátalma*, 2012

olaj, vászon, átmérő: 17 cm

Kokain száll a spanyol levegőben

Lehet, ez jutott eszembe,
Hogy a levegőben maradó nyomokat
Az ember úgy, ahogy van megérzi,
Legyenek ezek bármilyen kicsik vagy csekélyek,
Csak legfeljebb nem tudja, hogy megérzi.

Csak legfeljebb nem tudja, hogy megérzi,
Mert annyira kicsi vagy csekély az élmény,
Hogy a legkisebb szó is azonnal tönkreteszi,
Amit ráküld az ember, elég, ha a szó megindul,
És még észre sem veszi, máris tönkretette.

Legyenek ezek bármily kicsik vagy csekélyek,
De az agy lehet, hogy azért – szó nélkül – kielemez,
És így minden tudás ott van lelistázva bennünk,
Más testek szenzációinak, félelmeinek a nyoma például,
Csak nagyon olvashatatlan formában van ez bennünk.

De talán az ember úgy, ahogy van megérzi,
És akkor biztos válaszol is ezekre a jelzésekre,
Mire gondolok, például, hogy jó kedve lesz, rossz,
De nem tudná megmondani, hogy mitől,
Csak annyit érez, hogy a kedve elromlott, rossz.

Mert a levegőben maradó nyomokat
Talán kérés nélkül lelistázza az agy,
És talán ebből az adatbázisból számolja ki aztán,
Hogy hol tartunk az életben, van-e helyünk még, satöbbi,
És hogy mikor kell meghalnunk aztán.

Debreczeni Imre: *Jól van, Pöttyöm! 8!*, 2011
olaj, vászon, 150 × 170 cm

a csirkepaprikás és az újjaépített állomás

amikor még csak a pad volt
s a lesütött tekintetek
pásztáztak a kavicsok között
kezeink kerülgették egymást
csak nézegetni jártunk a henteshez
de azért szatyrot vittünk magunkkal
a húsnál is súlyosabb semminek
akkor még szép és különleges volt
az állomás málladozó fala is
a dülöngélő kerítés árnyékában
bizonytalan csókok remegtek szánkon
és csak kivárhatatlanul lassan
értek össze a bőrök és a húsok
anyám gyűlölte elvágni a csirke nyakát
egyedül értem játszotta el a gyilkost
pedig én már akkor szerettelek
és sokkal boldogabb voltam téled
mint a csirkepaprikástól nokedlivel
a leégett bőr mindig az apámé volt
addig kaparta a lábos alját
míg anyám rá nem csapta az ajtót
s ha már elmentünk otthonról
megkönnyebbült az egész utca
mi ott soha nem jártunk együtt
nem is volt arra divat kéz a kézben
nem oda valók vagyunk mi ketten
nekünk ez a pad való s a kavicsok
ahol el lehet kerülni a tévedéseket
azóta sem értem mit szeretett

az ocsmányul megfeketedett bőrön
azt hiszem csak okot keresett arra
hogy magára hagyjuk a dugi italával
mi csak sétáljunk szép lassan
átkarolva szorosan a másikat
és ne felejsük el melyik út vezet
az újjáépített állomás felé

Flörtölés borospohárral

az otthonom,
ahol a hegyek laposak és unalmas nők ahol a postás
köszön de a szomszéd nem
ahol a nagy szárazban arcomba fújja a szél
a trágyaszagot ahol a tej gyorsabban
savanyodik ahol apám nem szereti
ha vacsora közben zavarom ahol ha
fejjel lefelé nézem a házat a ház tetején ürülékes a betonég
ahol csak részegen
vallom be kit szeretek és hányszor ahol a kutya nem
ugat nem őriz házat csak a
lábra vizek meg ahol találkozik a város és a vidék hogy
a befőtt készítését épp elnézzük
magunknak de a lekvárét már nem;
szóval az otthonom
minden bizonytalannal nagyon unád, de szeretném,
ha megnéznéd egyszer,
pedig most lettünk csak (három, kettő, egy) ötpercesek,
de olyan szép vagy,
olyan nagyon szép, éstelt és érett. én megdönthetlek,
te fenntarthatasz egész éjszaka.

Konklúzió

A lánnyal nem akarnak együtt lakni, mert túl
hangosan él nemi életet. A ceruza nem áll meg
a hegyén. A fák a hóban, innen magasból,
úgy hevernek, mint tabletták az asztalon.
Költöznek a madarak. Én vagyok, mert lenni kell.

Tizenegy parancsolat

Ne turakodj,
amiért te születél előbb,
ne vedd el a jobb nőt, ne turakodj,
ne hányj az autóra, ne halkan nézz pornót,
ne a vajas felére ejtsd a kenyeret,
ne turakodj, ne szállj fel a tömött buszra,
ne emészd meg a kukoricahéjat,
turakodj.

Nyisd ki az ablakot

Csak levegő kellene, csak az, és semmi más,
egy tüsszentés, amitől elmúlik, ami irritál,
egy mellvillantás, az ablaküvegnek nyomni
a mellbimbót, érezni a hideget, aztán összerándulni,
nem is, összehúzódni, mint a seb, ha alkohollal
tisztítják. Ahogy jól esik, mondanám magamnak,
végre beszélnek magamhoz, mint ahogy soha
senki hozzám, és sírnék, és vállaimra borulnék,
és lefeküdnék magammal a takaró alatt.
Csak hiányzik, csak üres, csak kell valami,
nyisd ki vagy hadd nyissam ki én az ablakot,
és üljek rá a székemre, aminek felváltva
mutatkoznak be a fenekék.

A Hesperidák almái

Vasárnap este 7, belvárosi parkoló. Alkonyat a kentauros kapuk alatt.

Határozott léptek, elegáns nadrág, fehér ing.

Kérdezem inkább, mint hogy kérdezzen. Minél kevésbé akarom kiadni magam. Nincs konkrét terv előttem, csak egy bőrüléses BMW. Beszállok a proli cipőimmal, a kínais táskámmal. Disznósajt az aranytányéron. Nem érdekli.

– Van kedved feljönni hozzám?

Azonnal döntök.

Átkapcsol az agyam az ismeretlenre. Fétisjelenetek a fejben. Hátradőlök az ülésben, és lopott oldalpillantásokból rekonstruálok a képet, hogy ilyennek képzeltem-e. Magasabb.

Fenn a lakásán. Minden elegáns és rendezett. Fekete-fehér, minimál. Síkok, vonalak és felületek. A tárgyai közt személységnek semmi nyoma.

Megrázom a hajam (állítólag ez kacér). Felhördülnek Freud árnyai, mélyre fojtom a kisebbségi érzést. Ide nem a báj kell meg a szende. Ide a dög kell. A technikás, kurvás dög.

Nekilátok kompenzálni. Beindulnak a dolgok. Néhány perc múlva már előtte térdelek, a fogammal tépem a nadrágját. Hőtől hólyagoznak a falak.

Fölöttem magasodik héroszi pózban, ujjai a fejbőrömet kaparásszák. Aztán egyszer megragadja a hajam, és mint egy szigorából megenyhülő apa, annyit mond:

– Még ne.

A ruhadarabok egyesével lekerülnek rólam. Az ágyra teleportálódok. Most pucéran fekszem, szégyenlősen, kiszolgáltatva – újra tizennégy, újra kislány. Csupasz falak között amorf kupac. Mustrál, akár a tarját a hentesnél. A sötét tévé-

Lovas Dávid: *Mell 3*, 2011
olaj, vászon, 160 × 160 cm

monitoron odavetett, kacska sziluett. Bár ne. A sarokban tü-
kör, benne szétfeszült tücsökláb, közte vastagodó fűszál. El-
liptikusan jár a nyelve, hátrahanyatlok. Bevillan egy hófehér
gnú pepita parkettán. Alig észrevehetően a gyerekkoromra
gondolok.

Leveszi az alsóját, közelít felém gumiba vont karddal.
„Amikor már egymásnak közelébe kerültek, gyepleje, jár-
ma fölé legelőbb Árészt keze lendült érckelevezéssel, vágyott
elorozni a lelkét”, én meg kis híján arcba röhögöm. Minden
férfi otromba, ha hódít.

Hagyom, hogy fölém másszon. Az arca komoly, szögle-
tes. És torz, ha támad. Megszorítja a csuklóm, és hirtelen a
fejem mellé préseli a két karom. Hosszan a szemembe néz, de
nem csókol. Belül forrongó, feszülő gejírek.

A felnőtt játékok ideje.

Nem nyal, nem kérdez: dominál. De nem sejtí, hogy a
kapu harap.

A hasamra fordít. Egyetlen lökésétől elszakadnak a leve-
gő cérnaszálai. Úgy morog, „mint egy idomtalan, fekete bőrű
állat az éjszaka leplei mögött”. Rásegítek a mozgásra. Csiko-
rognak a fogaskerekek.

Aztán elfajul az üg. Négykézlábra ránt. Napnyugta után
a táj már tehetetlen. Hagyom. „Anyaszült meztelen, szélben
lobogó, kibomlott hajjal ült egy kövér ártányon, amely mellső
lábával aktatáskát szorongatott, a hátsóval meg vadul evezett
a levegőben.” Bitorolja az alsótestem, vérmesen, akár egy ka-
tona. Anyám, kimossa ki eztán a szennyest? Végigszántja a
körmeivel a hátam, és hátratépi a fejem a sörényemnél fogva.

Artikulátlanul nyög. Hangja ronda vadkané, három
agyarral, és a harmadik épp engem hasogat.

A csúcs közelében megtorpan. Lihegek, sós lében to-
csog a testünk. Dermedten maradok négykézláb. Innen
hova tovább?

– Ez volt az előjáték, kis rabszolganőm – és az arcára fél-
oldalas mosolyt feszít.

A kettéfűrészelt hölgy nem nevet.

Annyit mondok vad faarccal:

– Azt hiszed? Ez még semmi se volt!

Pocsolyába gyűlő döbbenet.

Dolgozik a hitszegő Éva nyelve. Jól ismert technikák a falikus terepen. Élvezni kell. Élvezd, mert nő vagy, és a kötelesség a te élvezeted. Le a festett fügefalevelekkel!

Kétszeres erővel kenem a vért oroszlánszőrrel a barlang falán. Ez lesz a férfiállat haláltánca.

Szív, szorít, nyaldos. Vele együtt a kéz üteme: „nesze neked, fajdkakas!”

Felfokozódik, hörög. A cél előtt kiveszem a számból, és elengedem. Ráncos csomóba fut az arca. Már esne nekem, de két kézzel tolom el magamtól („ellened mondom, kenyér, kalapács”).

– Én diktálom a tempót – mondom neki.

És ez a böhom nagy férfiember engedni kezd.

Magamra húzom, az arca nem érdekel. Alakok állnak körülöttünk, szőrös férfiak vaginával, meztelen nők péniszekkel. Belőlem rága ki magát a vágy. A kezem a mellemet dörzsöli. Most végre úgy táncol, ahogy én fűtülök.

Kifacsarodó végtagok, kivillanó szemfehér az élvezés határán. Diktálom, hogy most, hogy még, hogy gyorsabban. Ő gyorsít, és szintén hevül. De nem érdekel. Nem érdekel, törjön ketté ott, ahol van, nem állhat meg!

Aztán szűk gödör mélyén sűrű rángásokkal mállik szét a düh.

Annyira kába vagyok, hogy alig érzékelem, ahogy tovább cincál, aztán hangosan belémélvez. Halk ekhók csigolyatájon.

Szétgémberített tagokkal botorkálok a fürdőbe. Izomláz csapok. A tükörben kielégült arc, nincsenek szögei. A karakter paraván mögött.

Az autóban alig beszélünk. Szétgurulnak a Hesperidák almái, és csak a pirosnál fékezünk.

Egyre tisztul, egyre piszkosabb

Sós Dóra novellájáról

Sós Dóra legújabb, *A Hesperidák almái* című novellájának története dióhéjban egy vad szexuális aktsuról szól egy nagy adag, lucskos antik lében megforgatva – és ezt a tematikát, ezeket a megoldásokat már jól ismerjük a szerző korábbi munkáiból is (pl. *Egy arckép alá, Alpheiosz*). Ami az aktuális dióhéjat mégis érdemesíti a feltöresre, az a helyenként rendkívül precíz, pontos fogalmazásmód, az ennek következtében átlátható, lényegre törő narrátori figyelem, és a gondolatot még tovább vezetve: végre talán érteni vélem, hogy ez a próza voltaképp milyen, vélhetően roppant fajsúlyos problémákra keresi a választ.

A szerző szót használtam a kézenfekvőbbnek tűnő szerzőnő vagy női szerző kifejezések helyett – így tettem, mert tekintettel próbáltam lenni a sztereotipizáló tendenciák veszélyére, ebből kifolyólag pedig el akartam kerülni a nyelv szintjén történő skatulyázás gesztusát. Hogy úgy mond-

jam, elvettem az elbeszélői hang *a priori* biológiai nemét, kasztrációt hajtottam végre rajta – amennyiben függetleníteni tudjuk magunkat az előzetesen feltüntetett alkotói névtől (valószínűleg nem). Ugyanakkor a bizonytalansági faktor megjelenése az interpretációnak igenis kedvez: fény derült a szexus alanyi jogon birtokolt hatalmi pozíciójának instabilitására. Noha az ellenpólus oldalán nem feltétlenül kellene, hogy a feminista élharcosok dübörögjenek: a konkrét szöveg egészen vékony pengeélen táncol, hogy ami „baja van”, azt demagógiától, anti-retorikától mentes, (a szó morális és politikai értelmében egyaránt) korrekt, *gender* (társadalmi nemhez köthető) keretek között tárgyalja meg.

A társadalmi nemiségnek ugyanis a novella teljes egészében konstitutív szerepet szán, és még egyszer fölhívnom a figyelmet arra, hogy ezt milyen érzéketlenül, színtelen, színtelen, színtelen, szinte már az első pillanattól: az autóban, később fent a lakásban folyton két külön perspektíva küzd meg, viaskodik egymással, ahonnan nem hiányozhat a va-

gyoni háttér éles különbsége, az ebből származó frusztráció sem. *„Határozott léptek, elegáns nadrág, fehér ing. (...) Nincs konkrét terv előttem, csak egy bőrrüléses BMW. Beszállok a proli cipőmmel, a kínais táskámmal. Disznósajt az aranytányéron. Nem érdekli.”*

A vezetés-tulajdonlás férfi arcú metaforája kiváló lehetőségeket nyit meg, és a maga egybekezdésnyi terjedelmében sikerrel vezeti be azt a hierarchiát, azt a feszültséget, amely alól a női narráció minden erejével kiszakadni igyekszik. De vigyázzunk a naivitással: hiszen belső, hezitáló magánbeszédével épphogy saját maga hozza létre megaláztatásának kontextusát. Így pedig az önálló cselekvések legitimitása iránti szándék mintha hitelét is vesztené együttal.

A térváltás aztán konkrétabbá is teszi a szöveg intencióját: egy légyott megfigyelőivé válunk. *„Ide nem a báj kell meg a szende. Ide a dög kell. A technikás, kurvás dög. Nekilátok kompenzálni.”* Ami az előbb még csak ötlet szintjén merült föl, az már egyre nyilvánvalóbb: az elbeszélő a performatív szituációk során

eltanult motivációkat ismételi újra – mérlegel, majd működteti az esemény sikeréhez szükséges, társadalmilag rászabott szerepeket. Innentől már nem kétséges, hogy a szabadság tapasztalata mindig csupán illúzió, és mint olyan, engedményekhez kötött, viszonylagos. *„Élvezd, mert nő vagy, és a kötelesség a te élvezeted.”* Ebben a képtelen börtönben tehát még a koitusz sem válhat élvezet tárgyává – a maga módján kegyetlen, vészjósló világot láttat a szerző, miközben a szereplők jelleme tulajdonképp nem rajzolódik, mert nem rajzolódhat ki. Ugyanis alávetik magukat az eseményeknek. Ami továbbá szembeötlő, hogy párbeszédet egymással nem igazán tudnak folytatni. A beszéd megvalósulási formái: féldialógusok, belső monológok, amelyek gyakran interkulturális utalásokkal operálnak. Freud, a bibliai Éva, Pán, a diónüszoszi ünnepek, a Hesperidák megidézése, a testnedvek, a színek szimbolikája, összevegyítése nyugtalanító, csapongó atmoszférát teremt, noha a címkék felmutatása nem esetleges (bár olykor túlírt, számomra olykor giccsesen

felstilizált; lásd közvetlen idézetek) – a szexualitáshoz fűzött attitűd gyermeki értetlenségét, a személyiség erkölcsi fenntartásait, ugyanakkor a másik személyben való feloldódás iránti hajlamát, vadászösztönét egyaránt rögzítik. Persze mindig ott a magány, az üresség is. A motívumok szintjén alaposan kidolgozott szerkezetből épp ezért lógnak ki az olyan pongyola mondatok, mint: „Az ágyra teleportálódok” vagy az indokolatlanul használt idegen nyelvi elemek: „*Csupasz falak közt amorf kupac.*” – (kiemelés tőlem – T. M.) Még ha e mögött posztmodern attrakciót vélnénk is fölfedezni: ezek a megoldások többszöri olvasás után ugyanolyan zavaróak maradnak.

Feloldódásról beszéltem, és a novellát záró rész is láttatni enged, amit számos nyelv a halállal (*la petite mort*) asszociál – ahogyan a heves orgazmusban a tájékozódásul szolgáló kategóriák értelmüket veszítik, vagy az időn, öntudaton kívül helyeződés következtében átmenetileg felfüggesztődnek: „*Diktálok, hogy most, hogy még, hogy gyorsabban. Ő gyorsít, és szintén hevül. De nem érdekel. Nem ér-*

dekel, törjön ketté ott, ahol van, nem állhat meg!”

A közös (?) cél érdekében tett erőfeszítések előbb animalizálják, majd már-már defigurálják a résztvevőket. „*Ez lesz a férfiállat haláltánca. (...) Kifacsarodó végtagok, kivillanó szemfehér az élvezés határán.(...) Szétgémberített tagokkal botorkálok a fürdőbe.*”

Ahogy már elemzésem elején felmerült, a férfi-női szerepek társadalmi problémája súlyos kérdéseket vethet fel, noha azok elbagatellizálásának is tűnhet ez a konklúzió, de nem szabad elfelejteni, hogy a szöveg bejelentette már jó előre számunkra: „*(a) felnőtt játékok ideje*” következik. Így nem mellékes, ami a szerkezetre, ami a nyelvre hárul – a játék játékát mutassa fel, ha tetszik, kettős tükör funkcióban narrálja az eseményeket. Márpedig a szabályokat kettős fronton tartani; egyfajta lehetetlenségre utal. És ami eddig az elbeszélés síkján homályba igyekezett rejtőzni, a szűzsé szintjén pedig az éjszaka takarásában maradt, az keretes szerkezetben, mint a bűn elkövetése utáni állapot kerül napvilágra újra („*Szétgurulnak a*

Hesperidák almái”). Ismét egy autóban ülünk, és érzékeljük, hogy az érzékszervi tapasztalás, a fellettes én normakövető természete mögött iszonyú felelősség, teher van, amennyiben a tiszta fejjel való gondolkodás eltűri, elszenvedí a hierarchikus viszonyokat, és nem lázad, vagy ha mégis, akkor képtelen a tartós ellenállásra. Közelebbről: mert az alku koitusz formájában megkötöttet, megkötöttek újból. „A tükörben kielégült arc, nincsenek szögei. A karakter paraván mögött.” A női elbeszélő pozíciója visszahúzódik, várakozik, talán kivár – alapvetően ez a státusza, ami instabilitást kölcsönöz neki (mert meg tudja közelíteni a férfi pozícióját, de olyankor egyúttal az övé is legyőzetik). A megsemmisülésben lehet ugyanis osztozni.

Vajon a biológiai eredetű és a társadalomban formálódó nemiség egymáshoz való viszonya végül mégiscsak változtathatatlan irányban determinálná az egyén sorsát? Használnak-e itt a hűvös érvek, vagy a szubjektumoknak csupán az állatias ösztönök kiélése marad vigaszul? Sós Dóra *A Hesperidák almái* c.

novellája különös formáját választja a kérdés implicit feltevésének, de azzal, hogy nyugtalanítja, szinte feltartóztatva a végső válaszadás lehetőségétől olvasóját, nyitva is hagyja azt. Talán éppen ez a szöveg sikere. Amely szöveg mindenesetre kudarcént, traumaként tételezi a leírtakat, és különféle terápiás utakat keres, kutat ellene. Távolabbról: mert a nemek, a nemiség kifejezésére, interakciójára hiteles, közös nyelvet nem talál. •

Tinkó Máté

Tárgyak a három és feledik emeletről

Négy Gaál József–tanítvány

Gaál József közgyűjteményi vásárlásokkal is kanonizálódó munkássága mellett 1993 óta a Képzőművészeti Főiskola festő szakának egyik jelentékeny mestere. Többek között Rizmayer Péter, László Melinda és Gazdag Ágnes is az osztályából került ki. Most négy fiatal tanítványát mutatjuk be, akik

az Andrássy úti egyetemépület „három és feledik” emeletén elrejtett toronyműteremben dolgoznak egymás mellett.

A mester egyes műveihez – pontosabban kilencvenes évekbeli göcsörtös totemfiguráihoz – Lovas Dávid érdes gyömbérósanyái állnak a legközelebb. A negyedik évfolyamra készülő fiatal festő jelenlegi képi világát azonban egy másik stilizált nő(részlet), egy egész sor festményt megihlető melltorzó uralja. Akár Adolph von Menzel *műtermének faláról* is leemelhetette volna (1872, Hamburger Kunsthalle). Egy anatómiai igénnyel kimunkált, de a preparátumoknál is élettelenebb testutánczat-darab. Vörösös rózsaszíne ellenére bőr és hús helyett inkább gipsznek vagy műanyag-nak tűnik. A meddő vágy hideg építőkockája. A sorozat harmadik darabján, a bujaságnak megágyazott keleties környezetben azonban a takaró gyűrődései elárulják, hogy a mellkashoz egy egész test is tartozik: egy áttetsző léghüvely, amely pusztán az alakat engedi sejteni. Talán egy volt szerelemből maradt vissza ez a részben protézissé csontosodott,

részben elszublimált nő.

A diploma előtt álló Debreczeni Imre, elmondása szerint, a művészettörténeti örökség újraszabása vagy a jelenre való reflexió helyett ahhoz a szűk festői körhöz tartozik, akik a jövőt választják művészetük tárgyául. A gyerekkora óta rajongással szeretett science fictionhöz, mint festészetének témájához, tárgycsendéleteken keresztül jutott el. A *Létező emberek nem létező attribútumai* korai ciklus hétköznapiságának reminiscenciája a *Jól van, Pötytyöm! 8!* vásznán az úrfelvétel előtt hanyagul lehajtott laptop. A saját technikai kütyük a csillaghajók belső tereibe helyezve a személyes és a sci-fik világa között húzóódó határ elmosódásáról tanúskodnak. Az említett mű már a *Földöntúli romantikaként* elnevezett, következő életműszakasz tétele. A tárgyábrázolások készítése idején tátongó „mögöttesnélküliséget” ekkor már előntötte a sci-fi utalásokkal átszótt kozmosz.

Újabb szakasz vette kezdetét, amikor Debreczeni ténylegesen azonosult a magánfilozofikus ösztönzéssel bíró science fiction filmkultúrával mint festészete tárgyával. Érzése szerint ekkor

fogadta el művészként azt, ami addig is sajátja volt, és a továbbiakban vállaltan emelte át vásznaira elsősorban a Star Trek és a Star Wars filmkockáit. A legjellegzetesebb kompozíciók a magukra hagyott űrparancsnoki hidak, kapitányi székek. A *USS Enterprise*, Gene Roddenberry halhatatlan hajója gazdátlanul, elszabadultan rója a galaxisokat. A sebesség hol koptatja, hol feldörzsöli a színeket, csorgásra kényszeríti a festéket. A semmibe tartó monstrumokon nem találunk sem embert, sem más lényeket, a helyüket betöltő elvágyódás mégis líraivá légiesíti ezeket a futurisztikus fémfestményeket. Miközben Debreczeni fest, a háttérben a tucatnyi alkalommal látott tudományos-fantasztikus filmek szólnak, akár más műtermekben egy dzsessztrió lemezei. A párbeszédéből megragadó mondatok nem egy esetben a képek címévé kötnek meg az olajfestékkel együtt (*Mr. Sulu, váltsunk teret!*).

Megmosolyogtató, hogy az eredetileg régésznek készülő Kaliczka Patrícia megrögzötten rétegesen fest. (A *Vakáció sehol so-*

rozatának második darabja húsz egymásra tapadó „festményből” áll.) A történelem tagozatból idővel rajz lett. A váltás sikeresnek bizonyult, hiszen a Képzőművészeti Egyetem helyett nem kényszerült a bölcsészkarra fanyalodni, most a diplomájára készül. A vásznain sorakozó tetemes festékmilliméterek nem forrófejű átmázolások, hanem epikus hosszúságú kompozícióérlelések eredményei. Mint elárulta, hat állvány előtt töltött órából csupán egy jut a festésre, míg a további öt óra a szemlélődésé. Mestere ars poeticája szerint: *„az alkotófolyamat része a keresés közbeni katartikus rátalálás, mikor a kutatás megfogható bizonyossággá áll össze, formát kap a kaotikus érzés”*. Kaliczka munkássága ezek szerint katarzis és káosz között egyensúlyozik. Ennek oka, hogy sem az elsőként megfogalmazódó festészeti gondolat olajtestet öltésével, sem az annak láttán beinduló „tompá asszociációs” lánc rész-eredményeivel nem elégedett. Így sorra egészít ki, vagy tüntet el egy újabb réteggel részleteket, olykor a teljes aktuális kompozíciót. Azok azonban megőrződnek

a mélyben, mint a Nietzsche által a tudat szemléltetésére használt törölhető felületű játék íróta, a Wunderblock agyagjában a gyereketűi és rajzai. Töprengő művészethez társuló sziszifuszi metódus ez, amelyre önnön magát ítélte a festőlány.

Az asszociációk epicentruma a festői tér: a kint és a bent, a fal és az ég, a természetes és a mesterséges fény között húzódó határ megragadása és megkérdőjelezése. A többi csak zaj: még a szimbolikusnak tűnő állatfigurák is. Bevallottan a *horror vacui* munkál a képtér megtöltésének hátterében. Az pedig mellékes, sőt rendszerint a véletlen műve, hogy melyik állat- és növényfajra, esetleg tárgyra esik a választás; emberre a legritkább esetben. Körülöttük azonban széles festékpázmák játszanak egyszerre az árnyalatokkal és a síkokkal: plasztikussá teszik, vagy éppen görbítik a padlót, a falakat, de az eget is. A képtér letisztultsága szintén alapvetés Kaliczka számára. A megannyi átfestés következtében viszont számos esetben egy szürrealista kollázshoz hasonló látvánnyá épülnek fel a külön-külön gyarapodó festékrétegek.

Gaál József szerint tanítványának véletlenszerűen berendezett képtér-kísérletei „kimerevített, halott hangulatú világpanoptikum-má” állnak össze. Számomra kedvesebb tónusú, bár meseinek túlságosan borús, saját bejáratú világ ez, amelyben az egymásba gabalyodó síkok és árnyalatok morajlását nyugodt állatok vi-gyázzák.

Bánfi Brigitta grafikai erő-ségének tudatában is ösztönösen vonzódik a festészethez. A Gaál-osztály friss, elsőéves tagjaként családtagjait kezdte el festeni, de Octavio Paz Duchamp-esszéjének hatására a rokonportrék készítésének elvontabb útjára tért át. „Ha a tárgy névtelen is, nem névtelen az, aki kiválasztotta” – kölcsönözte a *ready made* francia feltalálójának gondolatát mottójául Bánfi Brigitta, és ennek szellemében családtagjai kedvelt tárgyait vitte vászonra. Édesapja számára a helikopter, nagymamája számára az egyik blúza olyan evokatív jelentéssel bír, hogy jelképezni is tudja a birtokos rokont. Az ebbe a sorba tartozó öcs-üveggolyó párhuzamból – szándékolatlanul – egy teljes sorozat nőtt ki. Az egyetem

mellett munkát kereső művészlány ugyanis egy játékgárban kapott állást, s utána – jelenleg is – azt festette nappal, amit éjszaka kartondobozokba csomagolt. A sokszor árvának tűnő, szétcsavarozott babák, a levágott fejű plüssfigurák mintha felfognák gazdálanságukat.

Grafikai munkái többről tanúskodnak, mint egy biztos kezű tehetség. Legtermékenyebb képtípusa a tudatosan kurta idő, átlagosan másfél perc alatt feliskicelt alakoké, többnyire aktoké. Az ügyesen elcsípett vonalakból kanyarított testek mindig érzéketesek, néha érzékiek is. Az általa organikus formáikért kedvelt rajziskolás nőmodellek tus sziluetteként kerültek egymásra a rajzmappákban, köztük néhányat akrilfestékes modellálás segítségével életre is keltett. Különösen izgalmasak a szinte felismerhetlenségig torzított, robusztus, rondának mégsem nevezhető aktjai. Arca azonban szinte egyiküknek sincs. Bánfi Brigitta grafikáinak ez a csoportja ugyanis a személytelenségről szól. A kórházakban sűrűn megforduló művészlány legmaradandóbb emlékéből táp-

lálkoznak, amelyben a betegek gyártószalagon ellátott páciens-tömeggé olvadtak össze.

A rajzok másik köre kifejezetten személyes. Naplóként is forgathatók azok a datált, olykor egynemű, dekoratív színfoltokkal közrefogott művek, amelyekre saját gondolattöredékeit, felszakadt sóhajait, befelé elharapott kiáltásait is felírta. A kézbe fogott lapszám borítóján egy srác ölti ki a nyelvét a saját tarkójára. Gesztusa harsog, akár az őt körülölelő massa rózsaszíne. A megvágott reprodukcióból is hallani, amivel az eredeti rajzon ordítva szembesíti saját magát: *Aki rég elveszett, az keresi még elveszettebben a támpontot.* •

veress dani

Értékes tökéletlenség

Benedek Miklós: *Nem indul hajó*,
Forum Kiadó, 2012

„Hiányosság [...], hogy a mi (jugoszláviai magyar) könyveinknek nincs sem elő, sem utószavuk: elmarad a kiadói jótállás, ajánlás, elemzés: minden eladó, semmi sem garantált. Ez a munka szintén a kritikusra vár, neki kell eldöntenie, értékes vagy hitvány a kiadvány.” Lantos László 1984-ben az *Új Symposion*-ban közölt kritikájában tett észrevétele bizonyos esetekben a mai napig érvényes. Benedek Miklós első, a 2012-es Könyvhét-re megjelent önálló verseskötetének sincs sem elő-, sem utószava, sem fűlszövege, és nincs jellemzés vagy értékelés a kötet hátsó borítóján. Holott az ilyen szövegek az adott szerzőt erősíthetik, és indokolhatják a kiadást. Emellett pedig informatív funkciójuk miatt is fontosak lennének, különösen egy határon túli könyvnél, elvégre az ottani elsőkötetes szerzőkről még kevesebbet tudhat a potenciális olvasó. A pótlást elvégzendő bemutatnám nagyon röviden a szerzőt:

Benedek Miklós első önálló kötete 28 éves korában jelent meg idén, de neve szerepelt már korábban a némi magyarországi visszhangra is találó (egyebek közt az Apokrif 2011/2. számában is tárgyalt) *Rituális labdajátékok* című szépirodalmi antológiában is. Emellett szerzője a vajdasági *Sikoly* folyóiratnak, ahova leginkább Kimi Hääppe álnéven írt verseket. A most kiadott írásai közül több is a *Híd*-ban jelent meg előzetesen, s Benedek tagja is a Híd Körnek. A szerkesztés minimalizmusa kiváltképp bosszantó egy olyan kötet esetében, amelyről elolvasása után kiderül, hogy ezek a szövegek nem is hamis módon biztatnák megismerésre a befogadót, mivel az adott kötet valóban ajánlható és értékelhető. Ilyen Benedek Miklós *Nem indul hajó* című verseskötete is.

A *Nem indul hajóról* igazságtalan és felszínes megoldás lenne az első kötetekről megszokott közhelelyeket megfogalmazni. Igaz, hogy a könyv a versek kapcsolódását tekintve inkább nevezhető versgyűjteménynek, mint verseskötetnek, mégis a négy ciklusba rendezett ötvenhét költemény által Benedek versvilága, a választott hagyo-

mány, s a szerző ezekhez való viszonya egyértelműen kirajzolódik. Az első verset a ciklusok elé emelte ki Benedek (összesen tehát ötven-nyolc írásból áll a gyűjtemény), s a költemény pozícionáltságából kiindulva joggal várható, hogy ez a könyv egészéhez irányt mutató legyen. A *Toscana#Toszkána* már címében is jelzi azt a különbségtételt, amely a kiadvány több versében (különösen az első, *Már nem tudom, hol tartok* című ciklusban szereplőkből) is visszaköszön. A világ, az egyetemesség és a haza, illetve otthonosság párhuzamba állítása jellemző gesztusa Benedeknek, de ezt

nem az utóbbi színtér megemlése érdekében teszi – vagyis, ahogy a könyv legelső versének címében is: a hasonlóság látszólagos, a világ sosem egyenlő az otthonnal, és fordítva. Az első ciklusnyitó költemény címe *Otthon*, s tartalmazza azokat a képeket és írói megoldásokat, amelyek a későbbi otthon-versekben is felbukkannak. A vers harmadik, hatodik és kilencedik sora a három alapvető érzékelésre vonatkozó

kifejezést rejt: „terhes szag”, „az alvó Belgrád fényei”, „mély hangja bűg”. Az érzékek ábrázolása s a szinesztéziák gyakori használata jellemzi Benedek költészetét – külön verset is szerepeltet *Magán-szinesztéziák* címmel. Az otthon a vers beszélőjének az a táj, ahol, mint írja: „megvethetem sarkamat/ a lehullott fehér szirmokkal/ mint halpikkelyekkel szegélyezett/ keskeny utakon.” (*Otthon*)

A ciklus első versének a kötetben van egy párja is. A *Megint otthon* című költeményben megismétlődnek az *Otthonban* felvillantott képek, ám itt a hozzájuk fűződő viszony már jóval árnyaltabb, s a *Toscana#Toszkána* su-

gallta elégedetlenséget, idillt nélkülöző kapcsolatot mutatja. „Virágozó meggyfákról/ fehér szirmok tömege/ az arcomra omlik/ a nyakamra tavaszi/ napsütés fonódik/ a körmöm alá ijesztő/ madárcsicsergés furakodik/ [...] Mindenki azt mondja/ otthon vagyok/ de én ezt az utcát sem ismerem/ csak várom hogy meghallgasson”. Érdekes kettős viszony rajzolódik ki tehát a költeményekből a helyi színekhez: az otthon alapvető kiindulópont-

ként szerepel, ugyanakkor Benedek beszélője lekicsinylőn elvitatja minden esetleges különlegességét. Az első ciklus egyik legsikerültebb verse, az *Ősz a világ tetején* című a következőképpen kezdődik: „*Feketicsen most ősz van,/ eső van és szél és sár és kabát,/ de ez lényegtelen részletkérdés,/ így érez a fél világ.*”

Ami Benedek Miklós írásmódját illeti, az első kötetében még kissé egyenetlen. Zömmel szabadverseket közöl, gyakori a központozás teljes elhagyása, s kötetének épp az a gyengébb darabja, mely a szabadversek közül kilóg, amelyben a forma észrevehető, mint a *Például október tizennyolcadikán* címűben, amely egyszavas sorokból épül fel. Tartalmat tekintve is kevesebb az első kötetekre általában jellemző modorosság; a *Fortuna játékszere* című vers elvontsága tűnik erőltetettnek („*Sötétzöld gyepszőnyegen/ a dobókocka metafizikája*”). Benedek hagyományhoz fűződő kapcsolata csak látszólag esetleges. Idéz Kosztolányitól: „*Túl a fák aranykezüikkel intenek nekem./ Ezüst szelek hoznak üzenetet Szibériából.*” (*Ősz a világ tetején*), *A varázsló kertje* című költemény Csáthot hozza az olvasó elé, s bár szerepel a kö-

tetben *Kassák* és *Poszt* című vers is, mégsem mondható, hogy Benedek „kiáltott [volna] valami avantgárdot.” (*Kassák*) Sok esetben inkább az írásban adódó asszociáció hív elő egy-egy költőelődöt, semmint a hagyományhoz való tudatos kötődés. Így idézi fel Babits Mihályt is a *Podolszki felkel és jár* című vers: „*Olykor megállapítjuk,/ hogy itt minden fekete/ (Fekete országban jártam én).*” Ennek első sorából származik Benedek kötetcíme is: „*Feketcsről nem indul hajó.*” Az otthon elhagyhatatlan, s a klausztrofób érzés jelenik meg a természet fojtásában is: „*Ökörnyál úszik a levegőben./ Megfojt.*” (*Ballada [Sci-fi]*) Emellett a Tolnai Ottó fémjelezte tengertapasztalatú, vajdasági költészeti hagyománytól is eltávolodást jelezhet a hajózás megghiúsulása. Benedek ugyanezt a vonulatot tagadja *Az én eposzom* című versben saját elképzelt eposzáról írva: „*Lesznek benne felszíni képződmények,/ sziklák, hegyek és erdőségek,/ de nem lesznek tengerek,/ nem lesznek nagy büdös kékségek.*”

Költeményeiben egy olyan hangvétel az uralkodó, mely inkább a kortárs vajdasági rövidprózára jellemző. Két versében is említi, illetve idézi Aaron Blumm (*Virág Gá-*

bor) fiatal író. Benedek Török Zoli című költeménye Virág legutóbbi prózakötetét idézi, a *Biciklizéseim* Török Zolival címűt, a *Klementina első könyve* című versben pedig azt írja, hogy a címben szereplő kötet „talán jobb lenne, ha először Aaron Blumm kezébe kerülne”. A *Nem indul hajóban* érzékelhető helyenként abszurd és vitathatatlanul ironikus hangneme a vajdasági kortárs prózában leginkább Aaron Blumm írásaihoz kötődik, s ez az, amit Benedek máris hagyománnyá emel saját verseskönyvében. Az ironikus szemlélet leginkább a pesszimista „úgysem tökéletes semmi”-lemondásban tükröződik. A versek beszélője sem tökéletes. A *Szoborban* önmagát teszi műalkotássá: „művészi alkotássá válok, / rágörbülök egy domborműre”, de a tökéletesség még így is megvalósíthatatlan a számára. Sőt, egy helyütt az én mint hiba jelenik meg: „dísztet mögött sírsz, / háttal a hibáknak, / és nem veszel észre.” (Te) Az irónia szinte apátiába fordul a *[Szeretem, amikor az utcán]* című versben. „Szeretem, amikor az utcán, / a közvetlen közelemben/ éri a halál az embereket. / [...] / Ilyenkor egy pillanattig/ rémülten nézek a szemükbe, / majd elfordítom a fejemet, / hogy elúzzam a

segélykérően/ kinyújtó karoknak/ még a gondolatát is. / [...] / Majd hazamegyek, / feketébe öltözöm, / és a polcra leemelt/ könyvvel kiülök/ a napfénytől ragyogó verandára.” Az egyik legemblematisusabb vers a *Semmi sem tökéletes*: „Semmi sem tökéletes. / Undok sárga karcolatok/ a frissen hullott hóban.”

Sok mindent lehetne még mondani Benedek Miklós első kötetéről. Például az *Igen kérem, ez istenkísértés* című ciklusban olvasható versek különleges témájáról és megoldásairól: „Bibliai parafrázisok/ idézetek Tamás evangéliumából/ a Jelenések könyve reloaded.” (Poszt) Érdeemes felfedezni Pilinszky megidőzését *A fogtündérre várva* című rövidversben: „Égve hagyom a folyosón a villanyt. / Hátha...”, vagy a magvető-történet jól sikerült újraírását a *Bevonulás* címűben, ahol a beszélő papírfecniket dob el „magvető mozdulattal”. A *Nem indul hajót* követő Benedek Miklós-kötetben bizonyára tovább tökéletesedik a tökéletlenség. Ez egy jó első kötet, lehet rá alapozni, olvasóként pedig érdemes megjegyezni és megismerni. •

Szarvas Melinda

A líra esete a hátassal

Szöllősi Mátyás: Állapotok,
negyvenöt töredék,
Kalligram, 2011

Egy nagyon nem kívánt, utálatos esemény bekövetkeztével rezignált sóhaj szakad ki a szenvedőből: úgy hiányzott, mint üveges tótnak a hanyattesés. Ebben a precíz képben sűrűsödik össze az óvott értékét, munkaeszközét a hátán cipelő iparos és a legkevesbé sem áhított, ám elkerülhetetlen balszerencse találkozása. Szöllősi Mátyás az az üveges tót, aki életének festett(!) üveglapjait nap nap után cipeli a hátán, szinte élvezzi, ahogy gyúlik a teher, aztán gondol egyet, nem vár semmilyen véletlenre, és saját elhatározásból, szándékosan dob egy óriási hátast. Hanyatt vágja magát úgy, hogy az üvegeiből még véletlenül se marad egyetlen ép darab sem, csak szilánkok mindenütt körülötte. Számára itt jön el az igaz gyönyörűség pillanata, a munka java ekkor kezdődik. Gondosan összesöprögeti a törmeléket és az egészet beleönti egy speciális látszóbe: kaleidoszkópot

készít. Ettől kezdve kifejezetten előny, hogy minden egész eltört, és a láng részekben lobban. A kaleidoszkópot forgatva az üvegdarabkák új megvilágításba kerülnek, az egész megszűnik, helyette a fragmentumjelleg a lényeges, és hogy új megvilágításban immár mást mutasson ugyanabból.

Első pillanatban már csak a verscímeken végigsorjázva is látszik, hogy Szöllősi Mátyás kötetének világa a megaláztatásban, nyomorban, öngyilkosságban, beletörődésben gyökerezik. Egy élet, amelyben nem süt ki a nap, nevetést nem hallani, a játszótéren nincsenek gyerekek. Ezen az egyre sűrűsödő negatívum-masszán kellene átjutnia a kötetbéli énnak, de ez (egyelőre) lehetetlennek látszik: *„embertelenül gyors, ahogy távolodom/ attól, amit úgy hívnak: jó közérzet.”* (21. *Appetitus*) Olyan, mint amikor az inga kileng, és a fénytől távolodva úton van a legsötétebb zónába, de még nem állt meg, még nem jött el a nyugvópont, nincs itt a pillanat, amikortól visszaindulna. Ebben a világban lassulóban van minden, a szomorúság az igazi érték: *„a szomorúságot itt nem emészti/ öröm, és nem javítja semmi*

jól látszata” (13. *Expectatio*). Lám a jó is csupán látszat, az örök emész-
tő szomorúság tort ül, kikezdeni
semmi örömnek sincs ereje.

Az állandósult szókapcsolatok felrúgásával a jelentés módosulásában kitapintható átalakulás folyamata lényeges. Ezzel párhuzamosan zajlik minden létező darabjaira bontása. Muszáj észrevenni, hogy nincs vége soha semminek, az elmúlás pillanata csupán egy lehetőség valami másnak

a létrejöttére: „kétség-
telen, hogy elfelejtenek, /
mint elbomló tetemet pár
atom.” (17. *Resignatio*)
Ami egységként működött eddig, az létezik tovább is, csak épp

másként. Ebben a lírában mind a fizikai, mind a metafizikai átkel a *Léthe* folyón, és az így önmaga számára elveszett entitás csak a külső szemlélő számára létezik tovább, egyszerre régi és új állapotában mindaddig, mígnem a figyelő tekintet maga is eljut abba az állapotba, hogy a folytonosságban egyszerre váljék emlékké és újdonsággá. Ez történik a kötet egyik legfigyelemreméltóbb darabjában az utcán infarktust kapott férfi be-

tagozódásával a környezet tárgyai közé: „csak puszta testté változott,/ amit a környezet magába szív,/ és soha többet el nem engedi.” (18. *Concitatio*)

Az elmúlás pillanatának végtelessé nyújtásával egy képbe helyeződik a volt-van-lesz állapota, nyomatékot adva az ideiglenesség állandóságának. Csak ami nem történt meg, az nem múlhat el, (ami nincs, annak van bokra) ami mégis mozgásba jött, lassulni kényszerül most. A legaktívabb téli ébrenlét és a

leglomhább nyári álom honában vagyunk, ahol a változást akadályozó tényezők szerfelett virulnsek. Olyan új-évezredes spleen ez, amiben talán egyedül a kedvet-

lenségnek van veszett kedve: „A fapadon egy tompa test hever./ Mozog, mozdulni látszik, mintha élne./ Arca mosolyra fordul, pedig nincs oka/ örülni; a lélegzés a szenvedélye/ csupán.” (24. *Retardatio*) Ami mozdul, elbukik. De ez a bukás valami más számára sikerként mutatkozik. Horribile dictu, lehet a bukás sikere.

A figyelő tekintet pedig eközben mindig azt keresi, hogy siker és sikertelenség közben mi veszik el, mi változik át. Minden

a veszteségről szól, mindenben a pusztulás képe sejlik fel. Szöllősi Mátyás egyik legnagyobb erőnye a kiszámíthatatlan fókuszálás. Minden helyzetben képes váratlan pozícióba helyezni a figyelő tekintetet: „*nagyjából kétezer szál cigaretta íze avasodik, köt meg a szádban - / ennyit szívhattál el, mióta nem vagyok*” (39. *Toxicosis*), „*Nem következtettem ennyi/ maradandó, eljövendő időre*” (28. *Recordatio*). Sikerrel tartja meg végig egységesen a spleen hangját, tulajdonképpen épp ez a következőket végigvitt szétesésképzet fogja egybe a kötetet. Vagy: „*Arcon mérges illat, félelem, melyet/ az emlékezet, vagy csupán a reflex,/ a meg nem szűnő virrasztásban tetten ér./ És hát a szád. Puha, piros köpeny,/ az arcon hagyott lassú szakadás, amit már letörölni nem lehet,/ s amelyben formát bont az eddig néma vád*”. (40. *Febris*.)

A versek latin nyelvű címezésével szintén az elmúlás, az életből kifelé haladás irányába mutat minden. A holt nyelv elmerült szavaival felvonuló írásokat az olvasónak előbb számokká kell törnie, hogy a számozás segítségével a magyar megfele-

lőkhöz jusson. A magyar és latin címek összevetésében újabb játékterek nyílnak. Jó példa erre a második töredék, a *Morbus Insanabilis*, amely szó szerint *gyógyíthatatlan betegséget* jelent, a kötetben a *Hosszadalmas betegség* magyar címmel ellátva szerepel. A két cím a szélesre tárt jelentéstartományban kijátszható egymás ellen. Egy *hosszadalmas* betegség bár idejét tekintve keletlenül elnyújtott, mégis magában hordozza a vég elkövetkeztével megérkező gyógyulást, ám a *gyógyíthatatlan* mégiscsak gyógyíthatatlan marad, feloldozás nélkül. Ez már-már kísértetiesen hasonlít a pártoskodó, szalmalánggal égő *morbus hungaricus* tüneteire.

A (44.) *Tranquillitas* sallangtalan listázása („*Egy szoba nyomai a másik oldalon./ Négy, csonkká olvadt szék, egy tompa bádog-/ lemez, leroskadtt pamlag. Olvadt műanyag- / csomó szorult egy fadarabra. Fázok.*”) pedig már *Pilinszky Apokrifjének* lajstrom-hangulatát idézi: „*Egy kerti szék, egy kinnfeledt nyugágy.*” A visszafogott, halk rímelés is szervesen illeszkedik az elmúlás világába.

Sok apró töredék. Közelről, felnagyítva/nézve kis képecskék, speciális színezettel az alkotó emberről. Egymás mellé illesztve őket, az a nagy kérdés, hogy kiadják-e azt az ábrát, amelyből összeáll a nagy portré. Érzékelhetően a kötet hajlamot mutat az egységes, az egészen átívelő narratíva megszólaltatására. Így a rész-egész viszonyban ártértekelődik a fontosság, felelősség, nyomaték kérdése. Olyan, mintha a versek válláról a teher átkerülne a kötet vállára, ezáltal a költemények hajlamossá válnak a bliccelésre, miközben ezzel az egészet erodálják. Mindez nehezíti a kötet megfoghatóságát, hiszen a teljesség ígérete egy még ismeretlen tartományba kerül. Egy még nagyobb narratíva részeként csak egy parányi mozaik a nagyban. Ha ott összeáll a kép: mázli. Vagy zsenialitás. Majd kiderül. Adig is: exercitatio artem parat. •

Balogh Ákos

Bőséges kisemmizés

Láng Zsolt: Bestiárium
Transylvaniae IV. A föld állatai,
Kalligram, 2011

Ha megtehetném, kitörölnék egy mondatot a regényből. Az utolsót. Aki már olvasta *A föld állatait*, talán mosolyog a bajsza alatt (már ha van neki), hiszen jól tudja, hogy egy tíz oldalon keresztül vágta – mondhatni hrabali – mondatról van szó. Egymagában kitesz egy egész fejezetet, melynek sokatmondó címe, *Mindenki ott tolongott* egyúttal az első pár szava is. Hogy miért vinne rá a lélek erre a kegyetlen húzásra, nehéz megválaszolni, lévén hogy két, egymással ellentétes érzés hívja életre a tettet.

Az egyiknek talán örvendene is a szerző, hiszen a művét dicséri. A könyv utolsó mondata ugyanis azt a pillanatot mutatja be, amikor 1989 karácsonya körül szinte varázsütésre véget ért Romániában a kommunista diktatúra. Annak a három napnak adja leírását, amikor lezárult egy korszak, s vele együtt megszűnt egy időszámítás is, egy új pedig még nem kezdődött el.

Láng Zsolt meghökkentő precizitással jeleníti meg az eksztázisban vonuló, szinte orgiasztikusan áramló tömeget, amely újonnan kapott szabadságát ünnepli. Az eddig szinte teljesen zárt világ hirtelen kitárulkozik, fény tölt el mindent, a tiltott lehetségessé lesz. De ahogyan egy kamasz is igen nagy nehézségbe ütközik, ha egyszer végre eljön az ezerszer elképzelt és megálmódott pillanat, amelyben egy idegen test megnyílik előtte, az első öröm, amit ez az eddig nem ismert lehetőség felkínál, talán túl hirtelen robban ki – még éppen a kapu előtt –, mert a test követelőn kéri számon a korábbi elfojtásokat. Így a potenciá(l)ból nem lesz több egy szégyenfoltnál. Olyan élménnyé alakulhat tehát ez az első találkozás a szabadsággal, amely visszavonhatatlanul rányomja bélyegét az egész hátralevő életre, s a várt felszabadulás helyett új frusztrációkkal lesz terhes az elszenvető.

A szabadság, amely akkor, 1989 decemberében elkezdődött, nem csak cenzúrázatlan tévécsatornákat, korlátlan melegvíz-fogyasztási lehetőséget jelentett: a pillanatnyi fejetlenség kedvezett a szemfüles

ügyeskedőknek is, akik másodpercek töredéke alatt elfoglaltak olyan székeket, amelyek talán nem illettek meg őket, mégis rajtuk ágálva kialakították az új világ szabályrendszerait. S ez a jelenség nemcsak a politikai hatalmak játéka szempontjából érdekes, hanem azért is, mert olyan beidegződéseket generált az egész társadalom testében, amelyek azóta is görcsössé teszik. Ezek a háttérben mozgó erők azok, amelyek az utolsó mondat grandiózus barokkos-rokokós túláradását szándékosan hatástalanítják, ezek teszik nevetségessé az ünnepeleket, s velük együtt az egész korábbi történetet. A változtatás tehát, amit a szövegen eszközölnék, valójában inkább az a vágy, hogy az akkor oly hirtelen és mohón magunkévá tett Libertas istennő megszenteltségletését visszavonjuk: az, hogy bár ne lenne meg a valóságnak az a talaja, amelyen a regény legutolsó mondata kinőhetett.

Van azonban egy másik szempont is, ez pedig kevésbé hízelt: a hosszú mondat túl hosszú. Az olvasónak az utolsó oldalak olvasása közben az az érzése támadhat, hogy a szövegben beindul egy elnyomó gépezet, amely egész

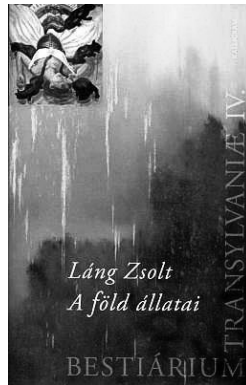
egyszerűen maga alá temeti. Színté émelegni kezd, mire leteszi a könyvet. A helyzet komikussága, hogy talán az írónak – ha szabad és van értelme illet mondani – éppen az lehetett a szándéka, hogy megmutassa az árnyoldalát annak a jövőnek, amely mára már múlttá és jelené vált, mégis a negatív érzést nem csupán a leírás tárgya gerjeszti és nem is a bemutatás mikéntje, nemcsak a forma, hanem az a benyomás, hogy a szerző rá akar erőltetni valamit közönségére. A regény végére nyilvánvalóvá válik egy szándék, egy elv, amelyre a történet láncszemei fel vannak fűzve, s emiatt az egész mű irányatosnak tűnik.

A hosszú mondat olyannyira meg van komponálva, hogy a formája is hordoz tartalmat, olyan akár egy képvers. Éppen úgy árad és nyom laposra a homogenizált élménytenger az új világban, ahogyan a szöveg mossa egymásba az írásjeleket, ahogyan mindent egy „és” követ. Az utolsó szavakban ráadásul meg is fogalmazódik, hogy

az elkezdett párbeszéd „most már abbahagyhatatlan”, tehát a mű nyitott marad a végtelenségig. S azért válik mindez zavaróvá, mert kiderül, hogy mindennek van értelme és helye az apokaliptikus vízióban, sőt *túl pontos* helye és értelme van benne. Csak látszólag ömlik, valójában mégis jól van szabályozva az áradat, tehát annak ellenére, hogy

a regény vége nyitott, mégis igazzá válik az ironikusan megfogalmazott frázis, amit a titkosszolgálat jelentésírás tanár-elvtársa, Vulturache fogalmaz meg szorgos diákjainak: „A regényekben rend van. A regény olyan szalmakazal, ahol min-

den szalmaszál a keresett türe mutat.” Éppen az a racionalitás és számítás visszás, amelyről itt derül ki, hogy korábban is mindvégig jelen volt. Miközben mi azt hittük, hogy együtt bolyongunk a tudatalatti sötét bugyraiban, addig valójában vezettek minket, nem igazi szellemek között botorkáltunk, hanem egy kísértetkastély élménygyárába csábítottak be. A hosszú út, amit megtettünk, nem arra volt jó tehát, hogy bebarangoljunk

egy eddig ismeretlen tájat, hanem el akartak vinni valahová, egy egészen konkrét helyre. Egyébként igen izgalmas út volt, s a hely és idő, ahová végül megérkeztünk (Szatmárnémeti, 1989. december vége) két ösvény metszéspontja volt.

Az egyik ösvény Borinak, a nagykorúság küszöbén álló diáklánynak az élete (s főképpen szüzessége) körül képződik meg. Körülötte, hiszen a történet nem egyértelműen csak róla szól. Legtöbbször hozzá futnak vissza a szálak, mégis mintha az egész város főszereplő lenne. Utcák történetei, városi legendák elevenednek meg, és közben a néha tragikus, néha komikus, máskor pedig meglehetősen unalmas és profán hétköznapi világában járunk. A kis történetek összefűzésének technikája kísértetiesen emlékeztet Nádas Péter asszociatív történetalkotó módszerére, mégis megvan az egyéni íze és hangulata, tehát semmiképpen nem vádolható azzal a szerző, hogy Nádaszt imitálná. Még akkor sem, ha témájában is igen sok szempontból hasonlít a *Bestiárium* a *Párhuzamos történetekre*. Itt is a múlt elfeledettnek hitt, mégis mindenhol felbukkanó történetei hozzák mozgásba

egymást, ebbe botlanak, gabalyodnak bele a szereplők.

Mintha a *Pál utcai fiúk* grundharcának paródiája lenne a történet, amely egy opportunista történelemtanár nő „forradalmi” ötletéből, a szerepjátszásos interaktív órából nővi ki magát: a Párt ideológiájának megfelelő „revizionista” történelemszemléletben ugyanis dicső Mihály Vitéz a nagy egyesítéskor elűzte a gaz Báthoryt, de a diák, akinek az erdélyi fejedelmet kellett volna játszania, úgy emlékezett, hogy a román nagyúr szerepét osztották rá, s így az órán felborult rend újabb és újabb következményeket von maga után. A kis történetekben Bori szüzességgelvesztés kísérlete mellett érzékeny leírásokat kapunk a nemzetek együttélésének gyakran abszurd mindennapi helyzetéről is. Finom ironiával illetődnek meg a magyar nevüket románra fordító, majd rendszerváltás után visszamagyarító polgárok, a városba „importált” pártfunkcionárius románok, sőt ránk is átragad a „Ceaușescu-barokk” építkezés tömbremekműveinek nyomasztó hangulata. Mégis a legtöbb szereplő nem több egy egyszerű affektusnál (Sebe az önimádó, Költő a kisemmizett, Skoda

kapitány a tipikus nyárspolgár stb.). Egyetlen jelzővel le lehetne írni őket, de ez összességében nem zavaró, hiszen a város idegrendszere, organikus lüktetése mégis zárt, élő egésszé duzzasztja a történetet, s valóban, szinte minden elejtett tű előkerül a szalmakazalból, semmi nem történik véletlen.

Aztán pedig ott a történet másik szála, az elfedett múlt rétegei, például a szörnyűségekre nőtt csatornalakó „antropofil” patkány és a föld alatt élő sokszázéves éneklő ló, akik ugyan le vannak kényszerítve a mélyebb rétegekbe, mégis mintegy kollektív tudatalattiként, egy óvatlan pillanatban felszínre törhetnek, és akkor teljesen felforgatják a város gyökértelenített, kába nyugalmit. A két szféra egymást álmodja, kommunikál egymással, de a fenti világ már csak benyomások szintjén ismeri a lenti szellemvilágot. Egymás negatívumai: az alsó zóna kísértet- és valódi állatai miközben azért küzdenek, hogy pusztá érzeteiken túllépve gondolatokkal bírnak, vagy néha éppen, hogy ők maguk váljanak valaki gondolatává, aközben a fenti világ kognitáló emberei folyamatosan birkóznak testükkel, minden gondolatukat a saját biológiájuk (például a koitalás leküzdhetetlen vágya)

határozza meg. Az állatok és növények így szinte annyira emberivé válnak, mint amennyire az emberek állatíva.

Meghökkenítő ügyességgel szövi össze az alkotó a két szálát: először egészen furcsának, szinte mesterkéltnek tűnik egy-egy szintugrás, a végére viszont teljesen egyértelművé és érezhetővé válik, hogy a két világ folytonosan meghatározza, kiegészíti egymást. S éppen ettől lesz igazán hátborzogató a történet: a város lelkiismeret-álma és valósága olyanira egyneművé oldódnak, hogy Szatmárnémeti éjszakai utcáján bármikor összeakadhatunk a puhapatájú éneklő lóval, aki azért jött fel, mert meghallotta, hogy valaki álmában emlékezett rá. S talán éppen azért téveszt oly fájdalmasan célt a regény vége, mert kiderül, hogy Láng Zsolt a föld alvó szellemét csupán azért piszkálta fel évezredes szendergéséből, hogy befoghassa a logikus szerkezet kényszerű jármába, s nem engedi neki, hogy megmutassa valódi tomboló erejét, hanem csak azért kínozza, hogy dicsekedni tudjon vele egy történelmi zsidóvásáron. •

Benedek Zsolt

E számunk szerzői

Balogh Ákos (1975) PhD hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Bánfi Brigitta** (1991) festő, egyetemi hallgató (MKE), *Budapest* • **Benedek Zsolt** (1989) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Sepsiszentgyörgy* • **Bognár Péter** (1982) *Budapest* • **Borda Réka** (1992) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szeged* • **BraunBarna** (1990) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), a FÉLfőszerkesztője, *Velence* • **Debreczeni Imre** (1985) festő, egyetemi hallgató (MKE), *Budapest* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Pécel* • **Falvai Mátyás** (1984) író, kritikus, *Győr* • **Gál Soma** (1992) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest–Keszthely* • **Kaliczka Patrícia** (1988) festő, egyetemi hallgató (MKE), *Romhány* • **Kerber Balázs** (1990) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Lovas Dávid** (1990) festő, egyetemi hallgató (MKE), *Békéscsaba* • **Mesterházy Fruzsina** (1985) színész, rendezőasszisztens, újságíró, költő, *Pápa* • **Papp-Für János** költő, szerkesztő, a Magyar Írószövetség tagja, *Hajdúböszörmény* • **Sós Dóra** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Csuriélet* (2004), *Szekszárd* • **Szarvas Melinda** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Takács Nándor** (1983) költő, *Bakonybél* • **Tinkó Máté** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Békéscsaba* • **Tóth Alexandra** (1992) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

9 772060 320008

12002

